

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ**

ПРАВОНАВСТВО

ПРАКТИКУМ

**для студентів
напряму підготовки:**

6.051701 «Харчові технології та інженерія»

Галузі знань:

**0517 «Харчова промисловість та переробка сільськогосподарської
продукції»**

спеціальностей

6.091711 «Технологія харчування»,

**6.091702 «Технологія хліба, кондитерських, макаронних виробів та
харчоконцентратів»,**

**6.091706 «Технологія зберігання, консервування та переробки плодів та
овочів»,**

6.091707 «Технологія зберігання, консервування та переробки м'яса»,

6.091709 «Технологія зберігання, консервування та переробки молока».

Харків 2013

Рекомендовано кафедрою
економічної теорії та права ХДУХТ
протокол засідання кафедри №5
від 19 листопада 2013р.

Схвалено науково-методичною
комісією ННХТБ
протокол засідання № 1
від 28 листопада 2013 р.

Рецензенти канд. юр. наук, доц. О.В. Ільїна

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Методичні рекомендації	5
Тематичний план дисципліни	5
Тема 1. Основи теорії держави і права.....	7
Тема 2. Міжнародне право.....	8
Тема 3. Конституційне право.....	11
Тема 4. Адміністративне право.....	15
Тема 5. Фінансове право.....	19
Тема 6. Банківське право.....	20
Тема 7. Цивільне право.....	22
Тема 8. Вирішення господарських спорів.....	22
Тема 9. Сімейне право.....	27
Тема 10. Трудове право.....	31
Тема 11. Основи соціального законодавства.....	32
Тема 12. Аграрне, земельне, та екологічне право.....	35
Тема 13. Кримінальне право.....	37
Тема. 14. Судові та правоохоронні органи України.....	41
Тема 15. Розгляд цивільних, адміністративних, кримінальних справ.....	42
Питання до заліку.....	44
Рекомендована література для вивчення дисципліни	46

ПЕРЕДМОВА

Однією з умов високої кваліфікації спеціаліста є наявність у нього знань з основ права та умінь використовувати ці знання в житті та у трудовій діяльності.

Ця методична розробка складена відповідно до типової програми з дисципліни “Основи права” з урахуванням особливостей підготовки спеціалістів економічних вузів, її мета - розкрити зміст курсу, полегшити студентам підготовку до семінарських занять та самостійної роботи.

Мета викладання дисципліни “Основи права”: формування системи знань з теорії держави і права та його провідних галузей, правового регулювання економіки, юридичного забезпечення підприємницької та господарської діяльності.

Для досягнення мети викладання курсу “Основи права” поставлені такі основні завдання:

- вивчення проблем становлення правової системи України, правового забезпечення створення громадянського суспільства, економічної різноманітності, демократичної, соціальної, правової держави;
- ознайомлення з порядком вирішення господарських спорів, розгляду цивільних, адміністративних та кримінальних справ;
- ознайомлення з механізмом захисту прав і свобод людини і громадянина;
- формування вмінь та навичок користування нормативно – правовими актами;
- формування правової свідомості та правової культури.

Курс передбачає вивчення основних понять і категорій права, ознайомлення з поняттями, що охоплюють загальнотеоретичні визначення, ознаки, елементи змісту, принципи, форми, функції та інші характеристики держави та права, питання по окремих галузях українського законодавства.

Методичні рекомендації

Новий напрямок розвитку вищої освіти передбачає перебудову навчального процесу у вищих навчальних закладах. Лекція як систематичний, послідовний і чіткий виклад науково-теоретичних і методологічних положень дисципліни є провідною формою навчального процесу. Вона виконує логіко-методологічну, методичну, інтегруючу, орієнтуючу, інформаційну, світоглядну, виховну і організаційну функцію навчання студента.

Готуючись до семінарських і практичних занять, студенти повинні опрацювати лекційний матеріал та додатково ознайомитись із рекомендованою літературою з відповідної теми. Підготувати відповіді на питання, визначені на лекції.

Самостійна робота це - вид навчальної діяльності, що включає в себе:

- план роботи;
- здійснення контролю;
- коригування ходу та результатів виконання плану.

Ця робота може виконуватися як за завданням викладача, так і за власним задумом студентів.

Потрібно з'ясувати підходи до самостійної роботи.

Перший підхід - це різноманітні види індивідуальної роботи, які здійснюються без безпосередньої участі викладача, це потребує певної тривалості часу для залучення інформації, одержаної на лекції, в бібліотеці, в побуті, у повсякденному житті.

Другий підхід - це коли самостійну роботу розуміють як засіб досягнення конкретної мети. Це коли в проміжки часу певної тривалості, що характеризують самостійну роботу, можна успішно розв'язувати й виконувати навчальні задачі і завдання з творчим підходом до вивчення дисципліни, наприклад, у вигляді наукової роботи, як засобу здобуття додаткових знань із різних джерел.

Третій підхід можливо ідентифікувати з самостійною діяльністю студента не як формою навчального процесу, а внутрішньою психічною діяльністю пізнавального характеру студента з метою пізнати себе та навколишній світ.

Вказані підходи повинні розкрити способи розвитку вмінь і навичок студентів, які удосконалюються в основному під час самостійної роботи.

Мета даної методичної розробки — надати допомогу студентам у вивченні дисципліни та підготовці до складання заліку.

Розробка включає завдання, згруповані за тематичними розділами.

У кожному розділі виділені:

- основні поняття темі,
- плани семінарських занять,
- темі та питання для самостійної роботи студентів,
- творчі завдання,
- теми рефератів та доповідей,
- питання для самоконтролю,
- юридичні задачі та тестові завдання,

- питання до заліку,
- рекомендована література.

Тематичний план дисципліни з розподілом навчального часу за темами та видами аудиторних занять і самостійної роботи для студентів інженерно-технологічного факультету спеціальності 6.091711

ТЕМА	Кількість годин занять			
	Всього аудиторних занять	Лекцій	Практичні семінарські заняття	Самостійна робота
1	2	3	4	5
Тема 1. Основи теорії держави і права	6	2	2	2
Тема 2. Міжнародне право.	2	-	-	2
Тема 3. Конституційне право	8	2	2	4
Тема 4. Адміністративне право.	8	2	2	4
Тема 5. Фінансове право.	6	2	2	2
Тема 6. Банківське право.	2	-	-	2
Тема 7. Цивільне право	8	2	2	4
Тема 8. Вирішення господарських спорів.	2	-	-	2
Тема 9. Сімейне право.	6	2	2	2
Тема 10. Трудове право	8	2	2	4
Тема 11. Основи соціального законодавства.	2	-	-	2
Тема 12. Аграрне, земельне, та екологічне право.	6	2	2	2
Тема 13. Кримінальне право	6	2	2	2
Тема 14. Судові та правоохоронні органи України.	6	2	2	2
Тема 15. Розгляд цивільних, адміністративних, кримінальних справ.	5	2	2	1
Всього	81	22	22	37

Тематичний план дисципліни з розподілом навчального часу за темами та видами аудиторних занять і самостійної роботи для студентів інженерно-технологічного факультету спеціальностей 6.091702, 6.091706, 6.091707, 6.091709.

ТЕМА	Кількість годин занять			
	Всього аудиторних занять	Лекцій	Практичні семінарські заняття	Самостійна робота
1	2	3	4	5
Тема 1. Основи теорії держави і права	6	2	2	2
Тема 2. Міжнародне право.	2	-	-	2
Тема 3. Конституційне право	8	2	2	2
Тема 4. Адміністративне право.	8	2	2	2
Тема 5. Фінансове право.	6	2	2	2
Тема 6. Банківське право.	2	2	2	2
Тема 7. Цивільне право	8	4	4	2
Тема 8. Вирішення господарських спорів.	2	-	-	2
Тема 9. Сімейне право.	6	2	2	2
Тема 10. Трудове право	6	2	2	2
Тема 11. Основи соціального законодавства.	2	-	-	2
Тема 12. Аграрне, земельне, та екологічне право.	6	2	2	2
Тема 13. Кримінальне право	6	2	2	2
Тема. 14. Судові та правоохоронні органи України.	6	2	2	2
Тема 15. Розгляд цивільних, адміністративних, кримінальних справ.	5	2	2	1
Всього	81	26	26	29

Зміст семінарських занять та тематики для самостійної роботи

Модуль 1

Тема 1. Основи теорії держави і права

Аудиторна робота -2 год.
Самостійна робота – 2 год.

Важливі терміни та поняття:

- Держава; державний устрій; політичний режим; правова держава; державна влада.
- Право; правова норма; функція права; джерела права; система права; закон.

Семінарське заняття до теми 1

Питання для обговорення на семінарському занятті:

1. Поняття, ознаки держави. Історичні умови виникнення держави
2. Типи, функції та форми держави. Загальна характеристика держав, що існували на території сучасної України.
3. Поняття та ознаки права. Функції права.
4. Система та джерела права.
5. Норми права та їх ознаки.
6. Поняття, підстави, ознаки, цілі, функції та види юридичної відповідальності.
7. Поняття міжнародного права.
8. Суб'єкти та об'єкти міжнародного права. Функції міжнародного права.
9. Міжнародно-правова відповідальність. Право міжнародних договорів.

Самостійна робота до теми 1

Тема 2. Міжнародне право,

Питання, які студенти повинні опрацювати самостійно:

1. Поняття міжнародного права.
2. Суб'єкти та об'єкти міжнародного права.
3. Функції міжнародного права.
4. Міжнародно-правова відповідальність. Право міжнародних договорів .

Студенти повинні:

- опрацювати рекомендовану літературу;
- скласти опорний конспект;

Тематика рефератів та доповідей:

- Загальна характеристика держав, що існували на території сучасної України.

Питання для самоконтролю

1. Яка з теорій походження держави, на вашу думку, найбільш відповідає дійсності?
2. Назвіть причини виникнення держави і права.
3. Який критерій лежить в основі історичної типізації держав?
4. Охарактеризуйте основні ознаки держави.
5. В чому полягають функції сучасної держави? Дайте їх характеристику.
6. Дайте класифікацію держав за формою правління, політичного режиму, державного устрою.
7. Охарактеризуйте основні концепції визначення сутності і соціального призначення держави.

8. Дайте визначення правової держави. Які шляхи її формування в Україні ви бачите?

9. В чому суть і призначення соціальної держави?

10. Дайте визначення громадянського суспільства. Які проблеми його формування в Україні?

Задачі до теми "Основи теорії держави та права"

Задача 1 Хуліганство, тобто грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом, карається штрафом від 500 до 1 тис. неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до 6 місяців, або обмеженням волі на строк до 5 років.

Вкажіть гіпотезу, диспозицію і санкцію в поданій правовій нормі.

Задача 2 Ректор інституту звільнив з роботи викладача, який у стані алкогольного сп'яніння грубив на вулиці перехожим, серед яких були студенти.

Чи правомірне таке рішення? Нормами з якої галузі права керувався ректор?

Задача 3. Працівники міського транспорту оголосили страйк з вимогами поліпшення соціально-економічних умов їх праці і побуту, виконання колективного договору. Цей трудовий спор був вирішений з дотриманням вимог Закону СРСР від 20 травня 1991 р. "Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)".

Чи мали право сторони керуватися названим законом?

Чи діють в Україні нормативні акти колишнього СРСР?

Задача 4. Громадянка звернулася до суду з заявою про виселення із квартири свого спів жителя. На підтвердження вимог послалась на:

1. Житловий Кодекс України.
2. Наукову статтю журналу, де вчені вирішують по суті аналогічний казус.
3. Відповідну Постанову Пленуму Верховного Суду України, де теж подається рішення подібної позивної заяви.

Які з наведених посилань суд повинен узяти до уваги?

Що включає в себе поняття "джерело права" і які джерела права ви знаєте?

Задача 5. Відповідно до ст. 260 Кримінального кодексу України мародерство це – викрадення на полі бою речей, що знаходяться при вбитих і поранених. Воно карається позбавленням волі на строк від 3 до 10 років.

Що в цій статті є диспозицією, гіпотезою, санкцією?

Задача 6. Громадянин, не маючи прямого відношення до заводу, в обідню перерву зайшов в один із його цехів і виготовлюючи для себе деталь, зіпсував токарний верстат, завдавши заводу матеріальної шкоди.

Із якої галузі права має бути застосоване законодавство при вирішенні питання про відшкодування заподіяних збитків?

Задача 7. Для зручності користування нормативні акти складені за роком видання (хронологічно), за сферами правового регулювання, за галузями права.

До якого виду систематизації належить дане впорядкування нормативно-правових актів?

Які ви знаєте види систематизації законодавства?

Задача 8. За Постановою Верховної Ради України у газеті були оприлюднені прізвища депутатів, які не з'явилися на засідання Верховної Ради і не виконують своїх обов'язків.

Чи є це притягнення депутатів до юридичної відповідальності?

Якщо це є юридичною відповідальністю, то до якого виду вона належить?

Тестові завдання для самоперевірки

1. Вкажіть обов'язкові елементи правової норми?

- А) попередження
- Б) інструкція
- В) диспозиція
- Г) стягнення
- Д) покарання
- Е) правило поведінки
- Ж) умови
- З) гіпотеза
- І) вирок
- К) санкція
- Л) відповідальність.

2. В кінці кожного питання поставте порядковий номер правильної відповіді:

Питання	Відповіді
1. Ким встановлюються норми права?	1. Норми моралі
2. Як охороняються норми права?	2. Засобами суспільного впливу, силою суспільної думки.
3. Як називаються норми права, що поступово складаються в суспільстві та не записуються в закони?	3. Суспільними установами.
	4. Застосуванням засобів державного примусу.
4. Як охороняються норми моралі?	5. Декількома особами за згодою між собою. 6. Державою

3. Запишіть правильні відповіді, у яких вказані джерела права в Україні:

- А) Указ Президента України
- Б) Дисертація та здобуття вченого ступеня доктора юридичних наук
- В) Конституція України
- Г) Рішення Київської міської ради народних депутатів
- Д) Інтерв'ю Голови Верховної Ради України
- Е) Підручник "Кримінальне право України"
- Є) Постанова Верховної Ради України
- Ж) Постанова Кабінету Міністрів України
- З) Рішення з'їзду Народного Руху України

Й) Наказ Міністерства освіти України

І) Рішення товариського суду

4. Назвіть ознаки держави:

а) наявність повітряного простору;

г) наявність населення;

б) суверенітет публічної влади;

д) існування норм поведінки;

в) сплата податків;

е) ще які?

5. До якої галузі права належать юридичні норми, які регулюють відносини:

а) між власником та працівником;

б) між продавцем і покупцем;

в) між державою і політичною партією;

г) між братом та сестрою;

д) між працівниками на підприємстві.

6. З перелічених ознак вкажіть ті, що належать державній владі:

А) не має політичного характеру;

Б) право на оподаткування населення;

В) приймає загальнообов'язкові норми;

Г) існує в рамках сім'ї;

Д) має суверенітет;

Е) створює спеціальні органи, що виконують законодавчі функції;

Ж) формує нові прогресивні звичаї та традиції;

З) здатна представляти інтереси домінуючої частини населення.

7. Вкажіть ознаки унітарної і федеративної держав:

Унітарна держава	Федеративна держава

А) єдине громадянство;

Б) подвійне громадянство;

В) єдина судова система;

Г) державні адміністративні одиниці мають право приймати закони;

Д) єдина система законодавства

Е) може мати автономні утворення.

8. Які з поданих елементів входять до системи права?

А) держава

Б) закон

В) норма права

Г) кодекс

Д) Конституція

Е) інститут права

Ж) галузь права

З) правова система.

9. Які обов'язкові елементи правової норми подані нижче?

А) диспозиція

Б) санкція

В) гіпотеза

Г) відповідальність

Д) покарання.

10. З наведених визначень оберіть те, яке найповніше визначає поняття :

А) Право - це сукупність норм, які прийняті більшістю суспільства як загальнообов'язкові, порушення яких тягне за собою громадський осуд.

Б)Право - це система загальнообов'язкових, формально визначених, гарантованих державою норм, що встановлюють права та обов'язки учасників правовідносин та виступають регулятором суспільних відносин

В) Право — це норми, за порушення яких настає юридична відповідальність.

Рекомендована література та нормативно-правові матеріали

[72, с.6-138] ; [73, с. 7-110] ; [74, с. 5-52] ; [76 ,с.3-76] ; [77,с.8-87]; [78,с.3-11].

Тема 3. Конституційне право

Аудиторна робота -2 год.

Самостійна робота – 2 год. (4 год)

Важливі терміни та поняття:

- Предмет конституційного права, методи конституційного права, Конституція, громадянство України, референдум, вибори, виборча система, виборче право, законодавчий процес, місцеве самоврядування.

Семінарське заняття до теми 3

Питання для обговорення на семінарському занятті

1. Найважливіші історичні пам'ятки правової культури України.
2. Поняття конституційного права.
3. Структура Конституції України та її значення. Етапи прийняття Конституції України.
4. Функції та класифікація конституцій.
5. Державний лад України.
6. Система державних органів України та їх функції.
7. Референдум. Вибори в Україні.
8. Територіальний устрій України.
9. Поняття громадянства.
10. Основні права, свободи та обов'язки людини та громадянина.
11. Державна символіка України. Мовна політика в Україні.

Самостійна робота до теми 3

Тема: Конституційний статус особистості.

Питання, які студенти повинні опрацювати самостійно:

1. Поняття громадянства.
2. Основні права, свободи та обов'язки людини та громадянина.

Студенти повинні:

- опрацювати рекомендовану літературу;
- скласти опорний конспект;
- скласти ситуаційні задачі.

Теми рефератів та доповідей:

- Конституція Пилипа Орлика.
- Універсали Центральної Ради

- Історичні аспекти виникнення та розвитку прав людини.

Питання для самоконтролю

1. Чому конституційне право є провідною галуззю права України?
2. Дайте характеристику джерел конституційного права України.
3. Охарактеризуйте основні засади конституційного ладу України.
4. Дайте класифікацію конституційних прав та свобод людини і громадянина.
5. Визначте поняття і види референдумів.
6. З'ясуйте причини абсентеїзму в Україні.
7. Дайте характеристику виборчої системи України.
8. Які головні функції виконавчої влади в державі?
9. Назвіть головні повноваження та охарактеризуйте роль Президента України у здійсненні виконавчої влади.
10. Яка роль місцевого самоврядування у системі "держава - суспільство"?

Задачі до теми "Конституційне право".

Задача 1 Державною адміністрацією Богунського району м.Житомира відмовлено у реєстрації молодіжній громадській організації на тій підставі, що її статут передбачає членство в ній при досягненні 13-річного віку.

Чи правомірне це рішення?

Задача 2 Уявіть, що на підставі Указу Президента України був здійснений обмін прикордонним територіями між Україною та республікою Молдова.

Дайте роз'яснення ситуації.

Задача 3 Уявіть, що Верховна Рада Автономної Республіки Крим прийняла рішення про проведення референдуму щодо вирішення питання стосовно відокремлення півострова Крим від України.

Чи буде законним таке рішення?

Задача 4 У таких державах, як Великобританія, Ізраїль, Лівія, Нова Зеландія, Оман немає Конституції.

Як би ви це пояснили?

Задача 5. Від спільного шлюбу громадянки України і громадянина Болгарії, що постійно проживає в Австрії, на території цієї країни народилась дитина.

Яке громадянство набуває дитина у такому випадку?

Задача 6. Батько і мати за взаємною згодою змінили громадянство, а їх 15-річний син не виявив бажання змінити громадянство.

Як правильно вирішити це питання?

Чи потрібна згода неповнолітніх дітей для зміни громадянства, якщо його змінили батьки?

Задача 7. Громадянин Росії звернувся до Конституційного Суду України із скаргою на рішення Президента України про відмову надати йому громадянство України.

Чи правильно вчинив він?

Чи вправі громадянин звертатися безпосередньо до Конституційного Суду України, якщо порушені його конституційні права і свободи?

Задача 8. Прокурор, здійснюючи нагляд за виконанням законів у місцях позбавлення волі, виявив з допомогою керівництва колонії, що у ній за вироком суду утримується неповнолітній, якому на момент скоєння злочину (розбій) не минуло 14 років. На прохання керівництва колонії прокурор, посилаючись на Закон України “Про прокуратуру”, негайно звільнив незаконно засудженого і з батьками відправив до дому.

Чи правильне рішення прокурора?

Які відносини судової, виконавчої влади з прокурорським наглядом?

Тестові завдання для самоперевірки

I. Дати визначення поняттям:

Право – це...

Норма права - ...

Джерела права - ...

2. До пропонованих документів та подій державотворення України підберіть відповідні дати прийняття:

А) Акт проголошення державної незалежності України

Б) Декларація про державний суверенітет України

В) Референдум про підтвердження Акта незалежності України

Г) Прийняття Конституції України

3. Вкажіть, до якої з гілок влади належать названі органи:

1. Верховна Рада України

2. Конституційний Суд України

3. Президент України

4. Кабінет Міністрів

5. Виконком сільської ради народних депутатів

6. Київський міський суд

7. Вищий арбітражний суд України

8. Районна рада народних депутатів

9. Рада міністрів Автономної республіки Крим

10. Рада самоврядування мікрорайону

11. Міністерство економіки України

4. Скільки областей входить до складу України?

А) 18 Б) 22 В) 24 Г) 25 Д) 27

5. Доповніть фрази:

Народні депутати України обираються строком на... Повноваження депутата починається з моменту...

6. Яке визначення найповніше розкриває юридичний зміст поняття

"Свобода віросповідання (свобода совісті)":

А) Свобода совісті - це право кожного громадянина на вільний вибір релігії та можливість її сповідувати

Б) Свобода совісті - право кожного громадянина на власну позицію, оцінку своєї діяльності, визначення ідеалів та мотивів своєї поведінки

В) Свобода совісті - це право сповідувати будь-яку релігію чи не сповідувати ніякої, відправляти релігійні культи, вести релігійну або атеїстичну пропаганду.

7. Що визначає громадянство?

А) постійне проживання особи в суспільстві.

Б) перебування особи на території держави

В) правова приналежність особи до держави.

Г) підданство у королівських й імператорських державах.

7. Конституція України – це основний закон держави, в якому

(закінчить визначення)

8. Визначте відповідність наведених визначень запропонованим термінам:

1) Людина 2) Особа 3) Громадянин

А) Поняття, що визначає належність до певної держави

Б) Істота, що належить до біологічного виду "Homo sapiens"

В) Людська істота, що має певний рівень самовизначення, певні переконання, поняття, що визначають її належність до людського суспільства

9. Назвіть гілки державної влади:

А) судова

Б) конституційна

В) законодавча

Г) господарська

Д) управлінська

Е) виконавча

10. Як класифікуються конституційні права, свободи та обов’язки громадян?

Рекомендована література та нормативно-правові матеріали:

: [1]; [2]; [3]; [4]; [5]; [6]; [7] ;[8]; [9] ;[10] ;[11]; [12] ;[13]; [14]; [15]; [18]; [72, с. 140-293]; [73 , с. 113-186]; [74, с. 53-86]; [76, с. 77-123]; [75 , с. 50-76]; [79, с. 7-16]; [79 , с. 18-99]; [79 , с. 118-162]; [79 , с. 168-175].

Рекомендована література та нормативно–правові матеріали (международ. право): [1]; [64]; [65]; [66]; [67]; [68]; [69]; [70]; [71]; [44, с. 6-66]; [44, с. 83-94]; [77, с. 303-309].

Тема 4. Адміністративне право

Аудиторна робота -2 год.

Самостійна робота – 2 год. (4 год)

Важливі терміни та поняття:

- Адміністративне права; державне управління; адміністративне правопорушення; адміністративна відповідальність; адміністративне стягнення.

Семінарське заняття до теми 4

Питання для обговорення: на семінарському занятті

1. Поняття, сфери та методи державного управління.
2. Державна служба: поняття, правовий статус державного службовця.
3. Сутність адміністративного права та його джерела.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
5. Адміністративні правовідносини.
6. Адміністративне деліктне право.
7. Поняття адміністративної відповідальності. Адміністративна відповідальність неповнолітніх.
8. Адміністративні стягнення: поняття та види.
9. Законодавча відповідальність з питання охорони навколишнього середовища.

Самостійна робота до теми 4

Тема: Адміністративні правопорушення в галузі охорони природи.

Питання, які студенти повинні опрацювати самостійно.

1. Законодавча відповідальність з питання охорони навколишнього середовища.

Завдання для студентів.

Студенти повинні:

- опрацювати рекомендовану літературу;
- скласти опорні схеми;
- скласти ситуаційні задачі.

Теми рефератів та доповідей:

- Поняття та види державної служби.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення адміністративного права.
2. Що являє собою предмет адміністративного права?
3. Які ознаки властиві державному управлінню?
4. Охарактеризуйте джерельну базу адміністративного права. В чому її особливості?
5. Дайте визначення адміністративного правопорушення.
6. Хто може бути суб'єктом адміністративного правопорушення?
7. Назвіть види адміністративних правопорушень?
8. Які ви знаєте види адміністративних стягнень?
9. Які особливості притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх?
10. Які органи уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення?

Задачі до теми „Адміністративне право”

Задача 1 Працівники міліції затримали 17-річного Іванченко за те, що він лявся нецензурними словами перед входом до театру, на зауваження громадян та працівників не реагував. Начальник районного відділу внутрішніх справ постановив: за вчинення дій, які є дрібним хуліганством, піддати Іванченка адміністративному арешту на 10 діб.

Чи допущені начальником органу внутрішніх справ порушення закону прийняттям цього рішення?

Задача 2 Голова районної державної адміністрації своїм розпорядженням зобов'язав керівників підприємств, установ, будь-яких форм власності не приймати на роботу осіб, що не мають довідки про медичний огляд. Розпорядження оскаржене прокурором.

Вкажіть підстави такого протесту.

Задача 3 Голова районної державної адміністрації своїм розпорядженням доручив райвиконкому контролювати діяльність прокурора щодо притягнення до відповідальності службових осіб і громадян, що порушують порядок обліку військово службовців.

Чи є законним це розпорядження?

Задача 4 До редакції однієї з газет звернувся громадянин З. з такою заявою: „Пізно ввечері на ст. метро „Вокзальна” працівник міліції зажадав від мене пред'явити паспорт, який я залишив удома. Мене доставили до відділу міліції, де обшукали. У спеціальний журнал занесли мої дані: зріст, вік, колір волосся, очей, місце проживання”.

Як юрист редакції має пояснити правомірність дій працівників міліції?

Задача 5 Перебуваючи в нетверезому стані, 17-літній Петро С. використовував нецензурну брань в торговельному залі магазину. На зауваження відповідав образами. При спробі видворити Петра з магазину він розбив вітрину.

Як слід кваліфікувати дії Петра С.?

Яке покарання він може понести?

Задача 6 Три 10 –ти класники вирішили провести літній вихідний день на полюванні. Не дивлячись на те, що вони знали про заборону на полювання в цю пору року, вони взяли рушницю і відправились до лісу. В лісі хлопці були затримані інспектором.

Яке рішення повинен прийняти інспектор?

Задача 7 Троє неповнолітніх О., К. і Г. під час відпочинку на річці зайнялися рибальством. С цією метою вони зробили гать та використовували “волокуші” - заборонені знаряддя лову. На протязі декількох годин вони виловили біля 20 кг. Риби.

Яке адміністративне правопорушення вони скоїли?

Яке покарання вони понесуть?

Задача 8 Грушчак морського торговельного порту Д., вкрав 15 кг. апельсинів та намагався винести їх через прохідну, але був затриманий працівниками охорони.

Як будуть кваліфіковані дії Д.?

Задача 9 Мешканець гуртожитку учень ПТУ К. комісією в справах неповнолітніх був притягнений до адміністративної відповідальності за систематичне порушення санітарних правил утримання виділеної йому кімнати.

Чи відповідає закону прийняте рішення?

Які заходи впливу можуть бути використані до К. адміністрацією училища?

Задача 10 До районної держадміністрації надійшов лист, у якому стверджувалося, що громадянин М., який працює заступником директора одного державного навчального закладу, раніше був двічі судимим. При проведенні службової перевірки з'ясувалося, що М. Не вказав ці дані при прийомі на державну службу. Його було звільнено за п.3 ст.41 Кодексу законів України про працю.

Дайте юридичний аналіз ситуації.

Тестові завдання для самоперевірки

1.Адміністративно-правові норми регулюють:

- а) діяльність відповідних структур виконавчої влади;
- б) діяльність органів місцевого самоврядування;
- в) діяльність апарату президента України;
- г) діяльність недержавних підприємств;
- д) службові відносини між громадянами і державними органами.

2. Принципи державного управління:

- а) демократизм;
- б) законність;
- в) охорона громадського порядку;
- г) гласність;
- д) масштабність і універсальність.

3. Назвіть види адміністративних стягнень.

4. Які з наведених правопорушень є адміністративними:

- а) громадянин у нетверезому стані з'явився на вулиці і зачипав перехожих;
- б) при прокладенні труб на дачній ділянці було пошкоджено паркан сусідньої ділянки;
- в) лаборантка інституту постійно запізнювалася на роботу. Вона була попереджена адміністрацією інституту, але продовжувала запізнюватися;
- г) продавець продав пляшку вина неповнолітньому;
- д) водій залишив машину на ділянці вулиці, незважаючи на заборонний знак.

5. Перелічіть які органи можуть провадити справи про адміністративні правопорушення?

6. Ознаки державного управління:

- а) виконавчо-розпорядчий характер;
- б) під законність;
- в) ієрархічність;
- г) охорона встановленого державного порядку;
- д) масштабність і універсальність.

7. За масштабом діяльності органи виконавчої влади поділяються на:

- а) вищі
- б) центральні
- в) районні
- г) місцеві
- д) спеціальні.

8. Які з перелічених заходів державного примусу належать до адміністративного стягнення:

- а) попередження
- б) догана
- в) оплатне вилучення предмету
- г) позбавлення батьківських прав
- д) суворо догана
- е) позбавлення спеціальних прав
- ж) переведення на нижче оплачувану роботу
- з) адміністративний арешт
- і) звільнення з роботи
- й) конфіскація майна
- к) переведення на нижчу посаду
- л) відшкодування збитків
- м) зауваження
- н) виправні роботи.

9. Визначте:

- На скільки позбавляють спеціальних прав?
- На який термін застосовують виправні роботи?
- На який термін застосовується адміністративний арешт?

10. Ознаки державного управління:

- а) виконавчо-розпорядчий характер;
- б) під законність;
- в) ієрархічність;
- г) охорона встановленого державного порядку;
- д) масштабність і універсальність.

Рекомендована література та нормативно–правові матеріали:

[1]; [47]; [48]; [72, с. 565-601]; [73, с. 350-380]; [74, с.159-167]; [75, с.161-168]; [76, с. 236-245]; [77, с.198-234]; [101].

Модуль 2

Тема 5. Фінансове право

Аудиторна робота -2 год.

Самостійна робота – 2 год.

Важливі терміни та поняття:

- Фінансова діяльність; фінансово – правові норми; фінансова політика; бюджет; бюджетна система; бюджетний процес; податок.

Семінарське заняття до теми 5

Питання для обговорення на семінарському занятті

1. Фінансова діяльність та фінансова політика держави.

2. Поняття фінансового права та його джерела.
3. Фінансово - правові норми. та фінансово – правові відносини.
4. Система фінансового права.
5. Державний бюджет України та методи бюджетного регулювання.
6. Поняття податку та державного збору, їх класифікація.
7. Податкова система та податкові правовідносини.
8. Поняття та значення фінансового контролю.
9. Органи та організація фінансового контролю.
10. Поняття банківського права та його джерела.
11. Банки та їх роль у фінансовій системі держави.

Самостійна робота до теми 6

Тема “ Банківське право”.

Питання, які студенти повинні опрацювати самостійно

1. Поняття банківського права та його джерела.
2. Банки та їх роль у фінансовій системі держави.

Завдання для студентів.

Студенти повинні:

- опрацювати рекомендовану літературу;
- скласти опорні схеми;
- скласти ситуаційні задачі.

Теми рефератів та доповідей:

- НБУ, його функції та значення в фінансовій системі України.

Питання для самоконтролю

- 1.Що таке фінанси і які функції вони виконують?
- 2.Дайте визначення поняття фінансової діяльності держави.
- 3.Охарактеризуйте джерела фінансового права.
- 4.Дайте визначення поняття бюджету.
- 5.Що таке бюджетна класифікація? Які її складові?
- 6.Охарактеризуйте бюджетний процес в Україні.
- 7.Дайте визначення поняття податку. Які функції він виконує?
- 8.Охарактеризуйте податкову систему України.
- 9.Що таке страхування? Які його види Вам відомі?
10. Які основні функції страхування?

Тестові завдання для самоперевірки

1. Установа яка випускає в обіг знаки, цінні папери та платіжно-розрахункові документи:

- А) Рахункова палата України;
- Б) інвестор;

В) банк – емітент;

Г) казначейство.

2. Кредитно – фінансові інститути, що спеціалізуються на операціях з цінними паперами з метою залучення коштів, здійснення довгострокового кредитування і фінансування різних галузей господарства:

А) комерційні банки;

Б) банківський кредит;

В) інвестиційні банки;

Г) універсальні банки.

3. Вид грошової допомоги місцевим органам влади з боку держави, яка спрямовується на фінансування певного заходу і підлягає поверненню у разі її нецільового використання:

А) дотація;

Б) субсидія;

В) субвенція.

4. Юридична чи фізична особа, яка заборгувала даному підприємству, організації, фірмі чи установі гроші або майно:

А) гудвіл;

Б) дисконт;

В) кредитор;

Г) дебітор.

5. Процес втримання зростання грошової маси в обігу:

А) інфляція;

Б) девальвація;

В) дефляція;

Г) емісія.

6. Система економіко-організаційних заходів, спрямованих на оздоровлення фінансового стану державних підприємств-боржників:

А) секвестр видатків;

Б) санація;

В) форвейтинг;

7. Грошова сума, що видається однією зі сторін договору іншій у рахунок належних платежів, є доказом укладення договору і засобом забезпечення його виконання:

а) застава;

б) неустойка;

в) завдаток;

г) бартер.

8. Застава нерухомого майна (землі, будинків, споруд ...) для отримання позики:

а) кліринг;

б) лізинг;

в) ф'ючерс;

г) іпотека.

9. Організаційно оформлений, постійно функціонуючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами і оптова торгівля товарами:

- а) банківська асоціація;
- б) аукціон;
- в) біржа;
- г) страховий ринок.

Рекомендована література та нормативно –правові матеріали:

[1]; [49]; [50]; [47]; [51]; [72, с. 602-616]; [73, с. 309-324]; [74, с.105-111]; [76, с. 210-214]; ;77, с. 235-245].

Тема 7. Цивільне право

Аудиторна робота – 2 год. (4 год.)

Самостійна робота – 2 год.

Важливі терміни та поняття:

- Цивільне право; об'єкти цивільного права; фізична особа; юридична особа; правоздатність; дієздатність; право власності; спадкування; заповіт; правочин.

Семінарське заняття до теми 7

Питання для обговорення на семінарському занятті

1. Сутність цивільного права та його джерела.
2. Цивільний кодекс України.
3. Цивільні правовідносини. Суб'єкт та об'єкт цивільного права.
4. Цивільні правочини: поняття, види, зміст.
5. Цивільно – правові договори: поняття, види, зміст.
6. Цивільна відповідальність. Особливості відповідальності неповнолітніх.
7. Право власності. Спадкове право.
8. Зобов'язальне право.
9. Підприємницька діяльність, законодавча база.
10. Суб'єкти підприємницької діяльності.
11. Державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності
12. Порядок вирішення господарських спорів.

Самостійна робота до теми 8

Тема Вирішення господарських спорів.

Питання, які студенти повинні опрацювати самостійно.

1. Порядок вирішення господарських спорів.

Завдання для студентів.

Студенти повинні:

- опрацювати рекомендовану літературу;
- скласти опорні схеми;
- скласти ситуаційні задачі.

Теми рефератів та доповідей:

- Поняття господарського права та Господарський кодекс України

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття цивільного права, майнових та особистих немайнових відносин.
2. Дайте загальну характеристику Цивільного кодексу України.
3. Що таке цивільна дієздатність та які її рівні вам відомі?
4. Охарактеризуйте суб'єктів цивільних правовідносин.
5. Що таке юридична особа? Які їх види вам відомі?
6. Охарактеризуйте об'єкти цивільних правовідносин?
7. У які способи здійснюється захист цивільних прав?
8. Які підстави припинення права власності визначені ЦК України?
9. Що таке зобов'язання? Які підстави їх виникнення і припинення?
10. Розкрийте поняття спадкування за законом та за заповітом.

Задачі до теми "Цивільне право"

Задача 1 Учні училища під час перерви грали у футбол. Від удару м'яча 15-річного М. Було розбито вікно кафе „Рута”. Дрібне скло потрапило у страви, що готувалися на кухні кафе. У зв'язку з відмовою М. Відшкодувати збитки адміністрація кафе звернулася до суду з позовом про відшкодування нанесених збитків (вартості розбитого скла, роботу по встановленню шибок, витрати на приготування зіпсованих страв)

Як може вирішити суд?

Задача 2 Пенсіонер К. Самотньо проживав у м. Коростені, мав будинок та присадибну ділянку, мотоцикл та інші речі. Потрапивши в автомобільну аварію, К. Отримав струс мозку і часто скаржився на головний біль. Незабаром він продав своє майно за заниженими цінами і переїхав жити до своєї сестри. Донька К. Звернулася до покупців з вимогою повернути майно, оскільки, за її поясненнями, батько після перенесеної травми став недієздатним.

Наскільки правомірні вимоги доньки К.?

Задача 3 Збираючись подорожувати Сергій Т. купив у магазині 10 банок м'ясних консервів. Але наступного дня, пакуючи консерви, хлопець виявив, що банки здуті. Вважаючи продукти недоброякісними, він звернувся до магазину з вимогою обміняти консерви.

Доведіть, що вимога покупця Сергія Т. базується на законі.

Задача 4 Громадянин Н. здав до хімчистки своє зимове пальто із штучного хутра. Коли через два тижні він отримав замовлення, виявилось, що пальто після чистки непридатне до використання, бо тканина підкладки не витримала хімічної обробки. На вимогу Н. відшкодувати його збитки адміністрація хімчистки відмовила, мотивуючи це відсутністю своєї вини у тому, що сталося.

Доведіть, що вимоги Н. справедливі.

Задача 5 14 річний учень під час шкільної перерви із хуліганських мотивів пошкодив шкільне майно, чим заподіяв школі певної матеріальної шкоди. Правопорушник заявив, що він може відшкодувати лише незначну суму за рахунок грошей, що заробив під час канікул на сільгоспроботах. Керівництво школи заявило позов до його батьків з вимогою відшкодувати разом з сином в повному розмірі збитки, заподіяні школі. Батьки учня відмовились це зробити, посилаючись на те, що за поведінку сина в школі вони ніякої матеріальної відповідальності не несуть.

Як у даному випадку правильно може бути вирішене питання про відшкодування збитків школі?

Чи несуть батьки субсидіарну (додаткову) матеріальну відповідальність разом з неповнолітніми своїми дітьми і за яких умов?

Чи може бути притягнений до кримінальної відповідальності учень?

Задача 6 Студент фармацевтичного училища, 15-річний І., взяв на човновій станції напрокат човен вартістю 50 грн. В призначеній час І. човен не повернув, пояснивши, що його вкрали, коли він купався. Адміністрація станції звернулась в юридичну консультацію за роз'ясненням щодо того, чи буде нести матеріальну відповідальність І. та в якому розмірі.

Яка ваша думка з цього приводу?

Задача 7 У процесі розгляду судової справи було з'ясовано, що між Г. та І. сталась суперечка, в процесі якої І., погрожуючи Г. нанесенням тілесних ушкоджень його дружині, заволодів його мотоциклом. Незабаром між зазначеними громадянами був укладений договір купівлі-продажу мотоцикла, за яким І. сплатив Г. суму, яка не відповідає дійсній вартості транспортного засобу – 400 грн. На судовому засіданні Г. пояснив суду, що погодився на підписання такої угоди для того, щоб уникнути неприємностей з боку І.

Наскільки правомірною можна вважати дану угоду та які наслідки її укладення?

Задача 8 19.04.2003 р. на конференції керівників підприємств між директором ТОВ “Акація” та виконавчим директором ТОВ “Ластівка” в усній формі було укладено угоду щодо придбання ТОВ “Акація” у ТОВ “Ластівка” автозапчастин на загальну суму 8000 грн. Згідно з домовленістю покупець мав здійснити повну передоплату. ТОВ “Акація” перерахувало визначену суму коштів на розрахунковий рахунок ТОВ “Ластівка”, однак останнє відмовилось від поставки автозапчастин і повернуло гроші ТОВ “Акація”. Керівництво ТОВ “Акація” стало вимагати від ТОВ “Ластівка” виконання укладеної 19.04.2003 р. угоди.

Наскільки правомірні вимоги ТОВ “Акація”?

Задача 9 Громадянин Л. звернувся до нотаріальної контори з проханням про зміну заповіту, складеного два місяці тому у зв'язку з тим, що він посварився зі своїм братом, включеним до числа спадкоємців відповідно до заповіту.

Помічник нотаріуса відмовив Л. у зміні заповіту, посилаючись на те, що для цього відсутні законні підстави.

Дайте вашу оцінку ситуації.

Задача 10 При підготовці наукової статті К. були використані окремі частини наукової роботи В. без здійснення відповідних посилань на джерела.

Чи має В. право та підстави на звернення до суду?

Зобов'язання якого характеру виникли в даному випадку?

Тестові завдання для самоперевірки

1. Визначте, на підставі яких із зазначених подій, виникають цивільно-правові відносини:

- А) Реєстрація відкриття
- Б) Придбання телевізора у магазині
- В) Виключення із школи
- Г) Смерть людини
- Д) Вступ на роботу
- Е) Споєння дорожньо-транспортної пригоди з пошкодженням автомобілів

2. Визначте, які з зазначених характеристик стосуються:

правоздатності -

а які дієздатності особи.-

- А) Настає з моменту народження
- Б) Полягає у можливості громадянина своїми діями набувати цивільних прав та створювати цивільні обов'язки
- В) Полягає у можливості мати своє майно, мати авторське право
- Г) Може бути обмежене у разі зловживання спиртними напоями
- Д) У повному обсязі набувається з 18 років

3. З якого віку громадянин отримує правоздатність?

- А) з моменту народження
- Б) з 10 років
- В) з 16 років
- Г) з 18 років
- Д) з моменту одруження

4.3 якого віку неповнолітні можуть самостійно укладати дрібні побутові угоди?

- А) з моменту народження
- Б) з 10 років
- В) з 16 років
- Г) з 18 років
- Д) Законодавством не визначено

5. Визначте, у яких випадках для учасників правовідносин необхідно мати дієздатність, а у яких достатньо мати правоздатність:

- А) Бути власником квартири
- Б) Купувати магнітофон
- В) Взяти позику
- Г) Бути автором статті до газети
- Д) Брати у тимчасове користування речі в пункті прокату
- Е) Отримати автомобіль у подарунок
- Є) Отримати гроші у спадщину
- Ж) Користуватися житловим приміщенням
- З) Обміняти фотоапарат на мопед

6. Доповніть фрази:

Громадянин набуває правоздатності з часу... та має її до Повну дієздатність громадян отримує в... або з моменту У віці з 14 до 18 років громадян має... До 14 років неповнолітні мають право самостійно здійснювати лише... При укладенні угод неповнолітніми у віці до 14 років ...

7. Визначте, у яких випадках угоди будуть визнані недійсними:

- А) 16-річна П. за дорученням батьків придбала магнітофон
- Б) 19-річний М. без дозволу батьків подарував куртку товаришеві
- В) 14-річний С. без згоди батьків поміняв фотоапарат на собаку
- Г) 17-річний Г. без згоди батьків подарував своїй дружині коштовний перстень, що перейшов йому у спадщину
- Д) 11-річна Т. придбала зошити
- Е) 12-річний В., коли батьки виїжджали у відрядження, на залишені йому гроші придбав фотоапарат
- Є) 14-річний Н. на зароблені під час канікул гроші без згоди батьків придбав магнітофон

8. Які права має покупець у разі придбання речі невідповідної якості ?

- А) Вимагати розірвання угоди купівлі-продажу та повернення йому грошей, відшкодування збитків
- Б) Вимагати зменшення ціни товару
- В) Вимагати замінити товар на аналогічний належної якості
- Г) Вимагати безплатного ремонту товару
- Д) Покупець має право обрати будь-який шлях відшкодування своїх збитків з вищезазначених

9. Як називаються сторони угоди міни:

- А) Продавець та покупець
- Б) Міняли
- В) Законом не визначено

10. Цивільне право регулює відносини:

- а) майнові й особисті немайнові;
- б) у сфері виконавчо-розпорядницької діяльності держави;
- в) трудові та тісно з ними пов'язані інші суспільні відносини.

Рекомендована література та нормативно-правові матеріали :

[1]; [17]; [72, с. 395-410]; [73, с. 254-271]; [74, с. 123-126]; [75, с. 123-126]; [80, с. 5-188]; [81, с. 3-42] .

Тема 9. Сімейне право.

Аудиторна робота -2 год.

Самостійна робота – 2 год.

Важливі терміни та поняття:

- Шлюб; сім'я; шлюбний договір; особисті права та обов'язки подружжя; майнові права та обов'язки подружжя; усиновлення; опіка; піклування; патронат.

Семінарське заняття до теми 9

Питання для обговорення на семінарському занятті

1. Законодавство України про шлюб.
2. Сутність шлюбу та сім'я.
3. Умови і порядок укладання шлюбу.
4. Шлюбний контракт.
5. Рівність прав та обов'язків подружжя.
6. Припинення шлюбу.
7. Міжнародні правові акти до захисту прав дитини.
8. Усиновлення (удочеріння).
9. Права і обов'язки батьків і дітей.
10. Опіка і піклування, патронат.

Самостійна робота до теми 9

Тема Міжнародні правові акти до захисту прав дитини.

Питання, які студенти повинні опрацювати самостійно.

1. Міжнародні правові акти до захисту прав дитини.

Завдання для студентів.

Студенти повинні:

- опрацювати рекомендовану літературу;
- скласти опорні схеми;
- скласти ситуаційні задачі.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття шлюбу і сім'ї.
2. На яких принципах будуються шлюбно-сімейні відносини?
3. Який порядок укладання шлюбу?
4. Між якими особами укладення шлюбу не допускається? Чому?
5. Який порядок припинення шлюбу?
6. Які відносини регулює шлюбний договір?
7. В чому полягають особисті права та обов'язки подружжя?
8. В чому полягають майнові права та обов'язки подружжя?
9. Які взаємні права та обов'язки батьків і дітей передбачені законодавством?
10. Які форми правового захисту дітей вам відомі?

Задачі до теми „Сімейне право”

Задача 1. Районний суд розірвав шлюб на тій підставі, що обидва з громадян на це погодились, неповнолітніх дітей у них немає, а майно розділили за згодою. Чоловік у касаційній скарзі до обласного суду просить провадження у справі закрити за непідвідомчість, посилаючись на т, що справу у даному випадку повинен був розглянути ОРАЦС, а він не хоче мати ніякої судимості.

Проаналізуйте наведені докази, визначить підвідомчість і підсудність справи.

Задача 2. Батьки 15 річної Оксани були позбавлені батьківських прав і над нею встановлено опіку.

Чи правильно було прийнято рішення?

Чим відрізняється опіка від піклування?

Задача 3. Після розлучення громадянки Т. із своїм колишнім чоловіком Р. у них виник конфлікт. Р. вимагав, щоб колишня дружина змінила своє прізвище на дошлюбне, але Т. не погоджувалася. Конфлікт затягнувся і набув нової сили через два роки коли Т. взяла новий шлюб і вирішила змінити прізвище сина, що жив з нею, на прізвище нового чоловіка, яке взяла собі і вона, але Р. не дав згоди на це.

Доведіть, що громадянка Т. поступила вірно.

Задача 4. Громадянин П. та громадянка М. звернулися до ОРАЦСу з проханням зареєструвати їх шлюб. Приймавши заяву співробітники ОРАЦСу призначили строк реєстрації шлюбу через місяць після подання заяви. Але молоді не погодилися з цим, мотивуючи, що багато років знають один одного, до того ж П – геолог, через кілька днів він повинен виїжджати в експедицію – більше ніж на півроку.

Обґрунтуйте правомірність вимог молодих.

Задача 5. Сімнадцятирічна М. звернулася з позовом до суду про стягнення з її чоловіка аліментів на користь дворічної доньки та самої М., оскільки вона сама виховує дитину, а чоловік Н. проживає зі своїми батьками і не бере участі у вихованні та утриманні дитини, не підтримує саму М. Суд відмовив у позові, мотивуючи це тим, що М. є неповнолітньою і від її імені повинні виступати її батьки.

Дайте роз'яснення цієї ситуації.

Задача 6. Громадянин С. звернувся за роз'ясненням до юридичної консультації з таким питанням. С. протягом 12 років перебував у шлюбі з громадянкою В., яка є інвалідом II групи. У 2001 р. шлюб між ними був розірваний і суд зобов'язує його сплачувати аліменти на користь дружини. У 2002 р. він вирішив переїхати на ПМП до Франції.

Чи зможе він виїхати за кордон?

Які його дії повинні цьому передувати?

Задача 7. Двадцятирічний П. є студентом ВНЗ. Батько не проживає із сім'єю і відмовляється сплачувати аліменти на користь сина, мотивуючи це тим, що не має на це можливості, і до того ж П. є повнолітнім.

Дайте роз'яснення ситуації.

Задача 8. Чотирнадцятирічний О. звернувся до суду з позовом на дії свого батька Л., який знущався над сином, примушував жебракувати, принижував честь і гідність сина, пиячив. Чи прийме суд заяву О.?

Яким може бути рішення суду в цій ситуації.

Задача 9. Після смерті батьків М. його взяв на виховання П., в якого вже росла дитина – донька О. Ставши дорослим М. і О. вирішили одружитися, та батько дівчини згоди на це не дав, вважаючи, що шлюб між родичами недопустимий. Врахувавши категоричні заперечення батька, орган реєстрації цивільного стану відмовив у реєстрації шлюбу.

Чи є підстави для оскарження такого рішення?

Задача 10. Громадянка К. звернулася до відділу РАЦСу із заявою про розірвання шлюбу. У заяві К. вказала на причини розлучення: чоловік останнім часом підтримує зв'язки з іншою жінкою, веде з нею спільне господарство, не підтримує матеріально її та сина. Далі зазначила, що спору про розподіл майна, що є їх спільною власністю, не виникає, а щодо утримання сина між ними досягнута згоди. Однак відділ РАЦСу не прийняв заяву до свого розгляду.

Дайте роз'яснення ситуації.

Тестові завдання для самоперевірки

1. У яких випадках шлюб породжує права та обов'язки відповідно до СК

- А) Якщо його зареєстровано у церкві
- Б) Якщо його зареєстровано у державних органах реєстрації актів громадянського стану
- В) Якщо його зареєстровано у церкві та державному органі реєстрації актів громадянського стану

2. Коли реєструється шлюб ?

- А) Безпосередньо після звернення із заявою про реєстрацію до органу РАГС
- Б) Через 2 тижні після подання заяви
- В) Через 1 місяць після подання заяви
- Г) Через 3 місяці після подання заяви

3. У якому віці чоловіки мають право одружуватися ?

- А) 16 років Б) 17 років В) 18 років
- Г) 19 років Д) 20 років Е) Законом не визначено

4. Яке прізвище отримують подружжя після шлюбу :

- А) Жінка - прізвище чоловіка
- Б) Чоловік - прізвище жінки
- В) Залишаються на своїх прізвищах
- Г) Поєднують свої прізвища
- Д) Можливий будь-який із зазначених варіантів

5. Якщо суд встановить, що чоловік, пропонуючи одружитися, мав на меті не створити сім'ю, а лише отримати приписку та право на житлову площу, суд...

- А) Прийме рішення про визнання шлюбу недійсним
- Б) Прийме рішення про припинення шлюбу шляхом розлучення

В) Прийме рішення про збереження шлюбу

6. Для реєстрації шлюбу необхідні...

А) Взаємна згода молодих

Б) Згода батьків молодих

В) Досягнення шлюбного віку

Г) Наявність згоди про майбутнє місце проживання

7. Дати визначення поняттю “ Шлюб”

8. У яких випадках шлюб розривається органами запису актів громадянського стану:

А) У разі наявності згоди подружжя

Б) За відсутності у подружжя неповнолітніх дітей

В) За наявності обох вищезазначених умов

Г) Якщо необхідно вирішити майновий спір подружжя

Д) Якщо у подружжя є повнолітні діти

9. Закінчіть фразу:

У разі, якщо після розлучення батьки проживають окремо...

А) Вихованням повинен займатися той, з ким живе дитина

Б) Кожен з батьків зобов'язаний брати участь у вихованні дітей

В) Один з батьків, що проживає окремо, має право брати участь у вихованні дитини лише за згодою того, з ким проживає дитина

10. Чи можливе позбавлення батьківських прав ?

А) Можливе у разі невиконання батьками своїх обов'язків за рішенням суду

Б) Можливе у разі ухилення від контролю за навчанням та поведінкою дитини за рішенням виконкому місцевої ради

В) Не допускається ні в якому разі

Рекомендована література та нормативно –правові матеріали:

[1]; [17]; [31]; [32]; [33]; [34]; [35] ;[72, с.546-564];; 73, с 341-349]; [74, с.147-152]; [75, с. 155-160]; [76, с.191-198]; [77, с. 189-197];[99].

Тема 10. Трудове право.

Аудиторна робота -2 год.

Самостійна робота – 2 год.(4год.)

Важливі терміни та поняття:

- Трудові правовідносини; суб'єкти трудових правовідносин; колективний договір; трудовий договір; контракт; трудова книжка; робочий час; час відпочинку; трудова дисципліна; дисциплінарні стягнення; матеріальна відповідальність; трудові спори; охорона праці.

Семінарське заняття до теми 10

Питання для обговорення на семінарському занятті

1. Поняття трудового права та його джерела.

2. Колективний трудовий договір: види, умови.
3. Індивідуальний трудовий договір та трудовий контракт.
4. Робочий час та час відпочинку.
5. Підстави припинення трудового договору.
6. Поняття і зміст трудової дисципліни.
7. Поняття і види матеріальної відповідальності.
8. Комісії по трудовим спорам. Порядок розгляду індивідуальних трудових спорів.
9. Основи соціального законодавства.
10. Види державної допомоги.

Самостійна робота до теми 11

Тема “ Основи соціального законодавства ”.

Питання, які студенти повинні опрацювати самостійно.

1. Основи соціального законодавства.
2. Види державної допомоги.
3. Служба зайнятості.

Завдання для студентів.

Студенти повинні:

- опрацювати рекомендовану літературу;
- скласти опорні схеми;
- скласти ситуаційні задачі.

Питання для самоконтролю

- 1.Що таке трудове право, яке місце воно посідає в системі галузей національного права України?
- 2.Дайте загальну характеристику джерел трудового права.
- 3.Як класифікуються суб'єкти трудового права?
- 4.Що складає зміст колективного договору?
- 5.Що таке трудовий договір? Який порядок його укладення?
- 6.Які є підстави розірвання трудового договору.
7. Який порядок оформлення звільнення працівника і здійснення розрахунків ним?
- 8.Що таке робочий час? Його класифікація.
- 9.Якими правовими методами забезпечується трудова дисципліна?
- 10.У чому полягає правова сутність матеріальної відповідальності сторін трудового договору?
- 11.Що таке трудовий спір? Які причини його виникнення?
- 12.Якими правовими нормами забезпечується розгляд трудових спорів?

Задачі до тема ”Трудове право”.

Задача 1. При вирішенні питання про укладання трудового договору начальник відділу кадрів заводу вимагав від працівника довідку, чи не хворіє

він на туберкульоз, яка потрібна для вирішення питання про надання працівникові житла.

Чи законна така вимога?

Які документи за загальним правилом є підставою для приймання працівника на роботу?

Задача 2. Напишіть заяву про прийом на роботу.

Задача 3. Напишіть заяву про звільнення з роботи.

Задача 4. Бригадир тракторної бригади оголосив догану механізаторові за те, що він використав трактор в особистих цілях .

Чи законна дія бригадира?

Яку відповідальність може понести механізатор ?

Хто згідно з законом має право накладати дисциплінарні стягнення ?

Задача 5. Напишіть наказ про звільнення працівника з роботи за прогул .

Задача 6. Керівник біржі дитячої праці через газету повідомив, що біржа розрахована на дітей, здатних до праці, вік яких не має суттєвого значення, а переговори з батьками не обов'язкові.

Чи законна заява керівника біржі?

З якого віку настає правоздатність і повна дієздатність?

Задача 7. Громадянин є інвалідом II групи з дитинства. Чи може бути йому призначена пенсія? Якщо так, то до якого виду пенсій вона належить?

Які ви знаєте види пенсій?

Задача 8. Проаналізуйте які угоди (договори) і з ким ви уклали за останні 3 дні.

Задача 9. Інженер В. протягом тривалого часу намагався перейти на роботу до проектного інституту. Нарешті йому вдалося знайти можливість до переходу. Після бесіди директор наклав на заяві В. резолюцію та побажав успіху в роботі. Наступного дня В. прийшов на роботу але через 2 години він відчув себе погано і через деякий час швидка допомога відвезла його до лікарні, де йому було зроблено операцію. Коли майже через місяць він знову прийшов на робоче місце, начальник відділу, здивувавшись його появі, повідомив, що на його місце прийнято іншу людину – адже наказ про прийняття на роботу не був виданий.

Доведіть, що адміністрацією інституту допущено порушення вимог трудового законодавства.

Задача 10 У проектному інституті працювали інженером М. та проектувальником З. 10 вересня вони подали заяви про звільнення за власним бажанням. Н. звільняється у зв'язку з переведенням до нового місця служби її чоловіка – офіцера, просить звільнити її з 15 вересня. З. просить звільнити її з 12 вересня, бо така умова поставлена перед нею на новому місці роботи. Адміністрація видала наказ про звільнення їх з роботи 24 вересня.

Доведіть неправомірність дій адміністрації.

Тестові завдання для самоперевірки

1. Вкажіть, у яких із зазначених випадків застосовуються норми трудового права:

- А) Токар працює на державному машинобудівному підприємстві
- Б) Водій працює у приватній фірмі
- В) Майстер по ремонту телевізорів працює самостійно за індивідуальною ліцензією
- Г) Кравець працює в майстерні пошиття одягу, що її орендує колектив майстерні
- Д) Вчитель працює за контрактом у приватній школі

2. Доповніть фрази:

Колективний договір укладається між(ким) ... та (ким)... . Дія колективного договору поширюється на (кого)... працюючих на підставі....

3. Строк випробування при прийнятті на роботу за чинним законодавством не може перевищувати:

- А) 2 тижні
- Б) 1 місяць
- В) 3 місяці
- Г) 6 місяців

4. Що повинна зробити адміністрація у разі необхідності перевести працівника на іншу постійну роботу .

- А) Видати письмовий наказ про переведення
- Б) Попередньо повідомити про це працівника, роз'яснивши йому необхідність переведення
- В) Отримати попередню згоду працівника на таке переведення

5. Доповніть фрази:

При звільненні з роботи за власною ініціативою працівник має попередити адміністрацію за ... до звільнення. У разі звільнення з поважних причин адміністрація повинна звільнити працівника у строк

6. Для звільнення з роботи з ініціативи адміністрації потрібна попередня згода:

- А) Органу, якому підпорядковано підприємство
- Б) Профспілкового комітету
- В) Органів працевлаштування населення
- Г) Зборів трудового колективу
- Д) Працівника

7. Для яких категорій працівників не допускається встановлення випробування при прийнятті на роботу:

- А) Працівники, які раніше працювали на такій самій роботі
- Б) Неповнолітні працівники
- В) Випускники професійно-технічних училищ
- Г) Працівники, які займають посади низько кваліфікованих робітників
- Д) Працівники, що поєднують працю з навчанням у вищому навчальному закладі
- Е) Звільнені у запас з лав Збройних Сил

8. Які відомості не повинні записуватися у трудову книжку працівника?

- А) Про посади, які він займає
- Б) Про заохочення, які застосовуються до працівника
- В) Про стягнення, що накладаються на працівника
- Г) Про причини звільнення з роботи

9. Закінчіть фразу:

Проголошено називається відсутність на роботі протягом....

- А) 1 години
- Б) 3 годин
- В) $\frac{1}{2}$ робочого часу
- Г) Робочого дня

10. Закінчіть фразу:

Про наступне звільнення з роботи за скороченням штатів працівник має бути попереджений за...

- А) 2 тижні
- Б) 1 місяць
- В) 2 місяці
- Г) 3 місяці
- Д) 6 місяців

Рекомендована література та нормативно-правові матеріали :

[1]; [19]; [20]; [21]; [22]; [23]; [72, с. 204-338]; [73, с. 187-220]; [74, с. 87-96]; [75, с. 76-103]; [77, с. 156-180]; [78, с. 163-240]; [84, с. 36-74]; [84, с. 93-108]; [84, с. 126-177]; [84, с. 211- 326]; [84, с. 401-468].

Рекомендована література та нормативно –правові матеріали :

[1]; [24]; [25]; [26]; [27]; [28]; [29]; [30]; [72, с. 339-362]; [73, с. 221-238]; [74, с. 97-104]; [90, с. 5-54]; [90, с. 885-104]; [90, с. 111-233]; [90, с. 260-345].

Тема 12. Аграрне, земельне та екологічне право

Аудиторна робота -2 год.

Самостійна робота – 2 год.

Важливі терміни та поняття:

- екологічні правовідносини; екологічне право; екологічні права громадян; загальне та спеціальне природокористування; природно-заповідних фонд.

Семінарське заняття до теми 12

Питання для обговорення на семінарському занятті

1. Основи земельного права. Правовий статус земель
2. Набуття, реалізація та гарантія прав на землю
3. Управління в галузі використання і охорони земель. Відповідальність за порушення земельного законодавства .
4. Поняття, принципи та джерела аграрного права.
5. Аграрні правовідносини.
6. Екологічне право. Законодавство про охорону навколишнього природного середовища.
7. Природно-заповідний фонд.
8. Правова охорона атмосферного повітря, тваринного світу, надр, водних ресурсів .

Самостійна робота до теми 12

Тема Охорону навколишнього природного середовища.

Питання, які студенти повинні опрацювати самостійно.

1. Законодавство про охорону навколишнього природного середовища.
2. Природно-заповідний фонд.
3. Правова охорона атмосферного повітря, тваринного світу, надр, водних ресурсів .

Завдання для студентів.

Студенти повинні:

- опрацювати рекомендовану літературу;
- скласти опорні схеми;
- скласти ситуаційні задачі.

Питання для самоконтролю

- 1.Що є предметом екологічного права?
- 2.Охарактеризуйте джерела екологічного права України.
- 3.Назвіть основні принципи екологічного права.
- 4.Які види екологічних прав громадян передбачено законодавством України
- 5.В чому полягають обов'язки громадян у галузі екології?
- 6.Дайте загальну характеристику загального і спеціального природокористування.
- 7.Які форми права власності на природні ресурси передбачає законодавство України?
- 8.Що таке екологічна відповідальність і які її види Вам відомі?
- 9.Які основні вимоги та принципи охорони, раціонального використав і відтворення тваринного світу?
- 10.Назвіть види правопорушень у галузі охорони атмосферного повітря. Яка відповідальність передбачена за їх вчинення?

Тестові завдання для самоперевірки

1. У разі ліквідації державного підприємства землі, які перебувають у його постійному користуванні:

- а) передаються до земель запасу;
- б) надаються у користування громадянам чи юридичним особам;
- в) підприємство має право здати цю землю в оренду;
- г) продаються підприємством, що ліквідується.

2. При ліквідації сільськогосподарського підприємства переважне право на отримання земельних ділянок мають:

- а) працівники сільськогосподарського підприємства;
- б) власники паїв, які проживають у найближчих населених пунктах;
- в) керівники підприємства.

3. Землі природно-заповідного фонду можуть перебувати у :

- а) державній власності;

- б) комунальній власності;
- в) приватній власності.

4. Суб'єктами права власності на землю можуть бути:

- а) громадяни України;
- б) іноземці;
- в) особи без громадянства;
- г) іноземні держави;
- д) спільні підприємства;
- е) іноземні фірми.

5. Землі сільськогосподарського призначення, прийняті у спадщину іноземцями:

- а) можуть перебувати у їхній власності протягом життя;
- б) не можуть перебувати у власності;
- в) підлягають відчуженню протягом року.

6. Власник земельної ділянки, на території якої виявлено цінну породу каменю:

- а) кадастр;
- б) бонітування;
- в) експертиза;
- г) моніторинг;
- д) земельний сервітут.

7. Яке з визначень земельних відносин є правильним:

- а) Земельні відносини – це суспільні відносини щодо володіння, розпорядження землею.
- б) Земельні відносини – це суспільні відносини щодо володіння і користування землею.
- в) Земельні відносини – це суспільні відносини щодо володіння, користування та розпорядження землею.

8. Якими органами вирішуються земельні спори:

- а) органами виконавчої влади з питань земельних ресурсів;
- б) судами та органами місцевого самоврядування;
- в) судами, органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

Рекомендована література та нормативно –правові матеріали (земел):

[1]; [42]; [47]; [51]; [72, с. 377-394]; [73, с. 244-247]; [75, с. 113-119]; [76, с. 211-213].

Рекомендована література та нормативно –правові матеріали (еколог):

[1]; [36]; [37]; [38]; [39]; [40]; [41]; [43]; [45]; [46]; [47]; [51]; [72, с. 363-376]; [73, с. 239-253]; [74, с. 112-122]; [75, с. 104-122]; [77, с. 281-293]; [78, с. 283-288]; [100].

Тема 13. Кримінальне право

Аудиторна робота -2 год.

Самостійна робота – 2 год.

Важливі терміни та поняття:

- Кримінальне право; злочин; склад злочину; кримінальна відповідальність; осудність особи; кримінальне покарання.
- Правопорушення; юридична відповідальність; суспільно небезпечне діяння; правова норма; винна дія або бездіяльність; кримінальний закон; протиправна діяння; форма вини; юридична особа.

Семінарське заняття до теми 13

Питання для обговорення на семінарському занятті

1. Поняття кримінального права, його принципи та джерела.
2. Загальна характеристика Кримінального кодексу України
3. Поняття злочину, його види, ознаки, склад. Стадії вчинення злочину
4. Співучасть у злочині.
5. Поняття кримінальної відповідальності
6. Обставини притягнення до кримінальної відповідальності. Осудність.
7. Кримінальне покарання та їх види.
8. Обставини притягнення до кримінальної відповідальності. Задавненість.
9. Кримінальне покарання та їх види.
10. Підстави для звільнення від кримінального покарання.
11. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх.

Самостійна робота до теми 13

Тема Кримінальна відповідальність неповнолітніх .

Питання, які студенти повинні опрацювати самостійно.

1. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх

Завдання для студентів.

Студенти повинні:

- опрацювати рекомендовану літературу;
- скласти опорні схеми;
- скласти ситуаційні задачі.

Питання для самоконтролю

1. Що таке злочин? Які його ознаки та склад?
2. Яка класифікація злочинів вам відома?
3. Що таке стадія вчинення злочину? Які стадії злочину вам відомі?
4. Які обставини виключають суспільну небезпечність і протиправність діяння?
5. Назвіть основні види кримінальних покарань?
6. Перерахуйте обставини, що пом'якшують покарання.
7. Що таке судимість та коли вона виникає?
8. До яких осіб можуть бути застосовані заходи медичного характеру відповідно до Кримінального кодексу України?
9. Назвіть злочини, за вчинення яких кримінальна відповідальність настає з 14 років. Які примусові заходи виховного характеру можуть бути застосовані до неповнолітнього?

Задачі до теми „Кримінальне право”

Задача 1 Співробітники ДАІ зупинили для перевірки нові автомобілі “Волга”, які рухалися з Москви до Одеси. Під час огляду машин було виявлено кілька бойових гранат Ф-1. Водії заявили, що придбали їх для захисту від можливих злочинців на дорозі.

Доведіть, що злочин вчинено і що присутні обтяжуючі наслідки.

Задача 2 Співробітники ДАІ зупинили на контрольному пункті біля українського кордону два автопоїзди МАЗів. Під час огляду в кузовах було виявлено велику кількість кольорового металу. Тоді супровідник запропонував інспекторам ДАІ 700 доларів США. Запросивши понятих, співробітники міліції склали протокол.

Доведіть, що вчинено злочин і який саме?

Задача 3. В кинутому будинку були знайдені мертвими 18-річна Наталія Б. та 17-річний Юрій Ф. На тілі дівчини експерти нарахували близько 30 ножових ран. Швидко з’ясувалася і мета злочину – у дівчини зникли прикраси та сумочка з грошима, а з хлопця знято майже весь одяг.

Доведіть, що вчинено злочин, і чи мають місце обтяжуючі обставини.

Задача 4. Пасажир М. зайшовши до вагону, поставив у купе дорожню сумку та вийшов покурити на перон. Скориставшись цим, Р. узяв сумку та непомічений вийшов з вагона. У сумці виявилось близько 3 000 гривень.

Доведіть, що злочин вчинено.

Задача 5. Касир будівельного тресту Р. зустріла на вулиці циганку, яка пообіцяла за кілька хвилин зробити її щасливою. Але для цього ворожка попросила “позолотити ручку”. Її слова подіяли подібно до гіпнозу. Касир кинулася на роботу і взяла з службового сейфа 1 000 гривень. Почаклувавши над рукою, ворожка раптом зникла разом з грошима.

Доведіть, що з боку касира і циганки вчинено злочин і який саме?

Задача 6. 14 річний хлопець у день свого народження побив свою однокласницю за те, що вона не захотіла з ним танцювати, заподіявши потерпілій тілесні ушкодження, що спричинило розлад здоров’я.

Чи підлягає він кримінальній відповідальності?

У якому віці неповнолітні підлягають кримінальній відповідальності?

Задача 7. Громадяни М. і Г. разом працювали на заготівлі сіна. Під час перерви вони жартували один з одним, а потім почали боротися. Під час боротьби Г. уперся головою в груди М. та спробував перекинути його через себе, той не піддавався. Раптом Г. різко нахилив голову, і, збліднувши, впав. Через кілька хвилин він помер. Як встановила експертиза, стався крововилив у мозок, від чого Г. помер.

Доведіть, що М. буде звільнений від кримінального покарання.

Тестові завдання для самоперевірки

1. Чи підлягає кримінальній відповідальності за КК України особа, яка:

- А) є особою без громадянства, постійно проживає на території України і яка вчинила злочин на території Росії;
- Б) є іноземцем і займалася торгівлею українськими жінками з метою використання їх у порнобізнесі;
- В) іноземець, який разом із злочинним угрупованням займався незаконним вивезенням дітей із території України;
- Г) особою без громадянства, що не проживає постійно в Україні і займалася незаконним вивезенням дітей з її території з метою вилучення у них органів для трансплантації;
- Д) іноземець, який тимчасово проживає на території України і займався експлуатацією дітей.

2. Які покарання належать до основних кримінальних покарань?

- А) Позбавлення волі
- Б) Заслання
- В) Конфіскація майна
- Г) Штраф
- Д) Відстрочка виконання
- Е) Попередження

3. Які є стадії вчинення злочину?

4. Вкажіть в якій відповіді вірно названі усі ознаки злочину:

- а) протиправна діяння (дія або бездіяльність)
- б) протиправна, винна (навмисна або по необережності) діяння (дія або бездіяльність)
- в) суспільно небезпечне, протиправне діяння (дія або бездіяльність)
- г) передбачене кримінальним кодексом суспільно небезпечне, винне діяння
- д) передбачене кримінальним кодексом суспільно небезпечне, протиправне, винне діяння, що посягає на суспільний та політичний лад, особу, власність, права та свободи громадян.

5. К кожному поняттю підберіть порядковий номер визначення, що йому відповідає:

1. Виконавець	А) Особа, що організувала скоєння злочину.
2. Підбурювач.	Б) Особа, що сприяла скоєнню злочину.
3. Організатор.	В) Особа, що схилила інших осіб к скоєнню злочину.
4. Пособник.	Г) особа, яка безпосередньо скоюла злочинне діяння.

6. Які із зазначених покарань можуть застосовуватися до неповнолітніх:

- А) штраф;
- Б) громадські роботи;
- В) виправні роботи;

- Г) позбавлення волі на певний строк;
- Д) позбавлення права обіймати певну посаду або займатися певною діяльністю;
- Е) конфіскація майна;
- Ж) арешт;
- З) обмеження волі.

7. Заповніть таблицю, визначивши, які з покарань є основними, які – додатковими:

Основні покарання	Додаткові покарання

А) позбавлення волі на певний строк; В) штраф; Д) позбавлення права обіймати певну посаду; Ж) позбавлення військового звання; І) виправні роботи; К) службові обмеження для військовослужбовців.	Б) довічне позбавлення волі; Г) арешт; Е) громадські роботи; З) конфіскація майна;

8. Назвіть елементи складу злочину?

9. Визначте та запишіть, які з юридичних термінів характеризують ознаки злочину:

10. Вкажіть, в якому варіанті відповіді подано повний перелік осіб, які можуть нести кримінальну відповідальність:

- А) все доросле населення;
- Б) особи старше 14 років;
- В) дорослі та неповнолітні після 14 років;
- Г) особи, що досягли 16 – річного віку;
- Д) особи, що досягли 16 – річного віку, а за скоєння окремих злочинів, які прямо визначені в кримінальному кодексі, також особи, що досягли 14 років;
- Е) особи, що досягли 14 років.

Рекомендована література та нормативно –правові матеріали:

[1]; [60]; [64]; [72, с. 622-653]; [73, с. 244-247]; [75, с. 113-119]; [76, с 211-213].

Тема 14 Судові та правоохоронні органи України

Аудиторна робота -2 год.

Самостійна робота – 2 год.

Важливі терміни та поняття:

- Судова влада, правоохоронні органи, прокуратура, органи внутрішніх справ, юстиція, нотаріат, адвокатура.

Семінарське заняття до теми 14

Питання для обговорення на семінарському занятті

- 1.Конституційний статус судової влади в Україні. Конституційні принципи правосуддя.
2. Загальна характеристика судової системи України. Правовий статус суддів.

3. Конституційний суд України. Суди загальної юрисдикції. Господарські суди України..
4. Поняття ,система і завдання правоохоронних органів України.
5. Органи прокуратури та їх функції.
6. Органи внутрішніх справ України. Державна податкова служба..
7. Правовий статус служби безпеки України.
8. Адвокатура України.
9. Нотаріат в Україні.

Самостійна робота до теми 14

Тема Правозахисні органи України.

Питання, які студенти повинні опрацювати самостійно.

1. Поняття ,система і завдання правоохоронних органів України.
2. Юстиція, нотаріат та адвокатура України.

Завдання для студентів.

Студенти повинні:

- опрацювати рекомендовану літературу;
- скласти опорні схеми;
- скласти ситуаційні задачі.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте систему правоохоронних органів в Україні.
2. У чому полягають основні функції прокуратури?
3. На яких принципах будується діяльність міліції в Україні?
4. Які обов'язки покладені законом на працівників міліції? Якими правами вони наділені?
5. На яких принципах будується діяльність Служби безпеки України? Які її основні завдання?
6. Охарактеризуйте систему органів податкової служби України. Яке їх призначення?
7. Які функції виконують органи юстиції? Якими правами вони наділені?
8. Хто може бути адвокатом?
9. Які види адвокатської діяльності вам відомі?

Рекомендована література та нормативно –правові матеріали: (судов. Орг.)

[1]; [11]; [13]; [16]; [24]; [61]; [65]; [66]; [67]; [68]; [69]; [70]; [71] ;[72] ;[81, с. 672-695].

Рекомендована література та нормативно –правові матеріали: (правоохор. Орг.)

[1]; [11]; [13]; [16]; [24]; [61]; [65]; [66]; [67]; [68]; [69]; [70]; [71] ;[72] ;[81, с. 695-710.].

Тема 15 Розгляд цивільних, адміністративних, кримінальних справ

Аудиторна робота -2 год.

Самостійна робота – 1 год.

Важливі терміни та поняття:

- Правосуддя, судочинство, провадження у справах, касаційне оскарження, апеляційне оскарження..

Семінарське заняття до теми 15

Питання для обговорення на семінарському занятті

1. Правосуддя в Україні: поняття, ознаки та принципи.
2. Поняття судочинства.
3. Провадження у справах про адміністративні правопорушення.
4. Цивільне судочинство. Цивільний процесуальний кодекс України.
5. Кримінальне судочинство. Кримінально-процесуальний кодекс України.
6. Конституційне судочинство.

Самостійна робота до теми 15

Тема Господарське судочинство

Питання, які студенти повинні опрацювати самостійно

1. Господарське судочинство. Господарський процесуальний кодекс України.

Завдання для студентів.

Студенти повинні:

- опрацювати рекомендовану літературу;
- скласти опорні схеми;
- скласти ситуаційні задачі.

Питання для самоконтролю.

1. Які ознаки правосуддя вам відомі?
2. Назвіть основні ланки судової системи України.
3. Що таке цивільне судочинство?
4. В який спосіб здійснюється порядок розгляду цивільних справ?
5. Які справи віднесені до компетенції господарських судів України?
6. Особливості господарського судочинства?
7. Дайте визначення кримінального судочинства, назвіть його основні завдання і стадії.
8. Яка різниця між апеляційним і касаційним порядком перегляду справ?
9. Яка особливість провадження в справах про злочини неповнолітніх?

Рекомендована література та нормативно –правові матеріали:

[1]; [11]; [13]; [16]; [24]; [61]; [65]; [66]; [67]; [68]; [69]; [70]; [71] ;[72] ;[81, с. 672-695].

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Охарактеризуйте поняття, ознаки держави.
2. Визначте типи та функції держави.
3. Охарактеризуйте поняття права та його ознаки.
4. Охарактеризуйте поняття системи права. Джерела права.
5. Визначте норми права їх ознаки та класифікація.
6. Охарактеризуйте, поняття конституційного права.
7. Конституція – основний Закон України. Етапи прийняття Конституції України.
8. Охарактеризуйте, державний лад та територіальний устрій України.
9. Визначте основні права, свободи та обов'язки людини та громадянина.
10. Охарактеризуйте систему державних органів влади України та принципи їх функціонування..
11. Розкрийте поняття державного управління та державної служби.
12. Поясніть сутність адміністративного права та його джерела.
13. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
14. Охарактеризуйте адміністративна відповідальність та адміністративне правопорушення (провина).
15. Перелічіть та охарактеризуйте види адміністративних стягнень.
16. Поясніть порядок розгляду справ та притягнення до адміністративної відповідальності
17. Поясніть фінансову діяльність та фінансову політику держави.
18. Розкрийте поняття фінансового права та його джерела.
19. Охарактеризуйте, фінансово - правові норми та фінансово – правові відносини.
20. Охарактеризуйте Державний бюджет України та методи бюджетного регулювання.
21. Розкрийте поняття податку та державного збору, їх класифікація.
22. Охарактеризуйте поняття банківського права та його джерела.
23. Визначте поняття банку та їх роль у фінансовій системі держави.
24. Сутність цивільного права та його джерела.
25. Цивільний Кодекс України – головне джерела з цивільного права.
26. Суб'єкти та об'єкти цивільного права: поняття та характеристика.
27. Цивільні правочини: поняття, види, зміст.
28. Цивільно – правові договори: поняття, види, зміст.
29. Охарактеризуйте право власності. Форми, види власності.
30. Спадкове право.
31. Поняття та зміст та форми підприємницької діяльності.
32. Дайте характеристику суб'єктам підприємницької діяльності.
33. Розкрийте порядок державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності

34. Розкрийте порядок розгляду та позовна давність цивільних справ.
35. Шлюбно – сімейне законодавство України .
36. Умови і порядок укладання шлюбу
37. Рівність прав та обов'язків подружжя.
38. Розкрийте порядок та умови припинення шлюбу.
39. Охарактеризуйте права і обов'язки батьків і дітей.
40. Усиновлення, опіка і піклування.
41. Поняття трудового права та його джерела.
42. Трудовий договір і трудовий контракт: поняття, види, зміст.
43. Переведення на іншу роботу.
44. Робочий час та час відпочинку.
45. Підстави для припинення трудового договору.
46. Поняття і види матеріальної відповідальності.
47. Поняття і зміст трудової дисципліни.
48. Порядок розгляду індивідуальних трудових спорів.
49. Основи соціального законодавства. Соціальний захист громадян України.
50. Види державної допомоги.
51. Поняття земельного законодавства та його джерела.
52. Види землекористування.
53. Основи екологічного права. Законодавство про охорону навколишнього природного середовища.
54. Право природокористування. Екологічні права та обов'язки громадян.
55. Поняття кримінального права, його принципи та джерела.
56. Загальна характеристика Кримінального кодексу України
57. Поняття злочину, його види, ознаки, склад. Стадії вчинення злочину
58. Співучасть у злочині.
59. Кримінальна відповідальність: суть, підстави, реалізація. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх
60. Кримінальне покарання та їх види.
61. Конституційний статус судової влади в Україні. Конституційні принципи правосуддя.
62. Дайте загальну характеристику судової системи України. Правовий статус суддів.
63. Конституційний суд України. Суди загальної юрисдикції. Господарські суди України..
64. Поняття ,система і завдання правоохоронних органів України.
65. Органи прокуратури та їх функції.
66. Органи внутрішніх справ України. Державна податкова служба..
67. Правовий статус служби безпеки України.
68. Адвокатура та нотаріат в Україні.
69. Охарактеризуйте правосуддя в Україні: поняття, ознаки та принципи.
70. Поняття судочинства.

71. Провадження у справах про адміністративні правопорушення.
72. Цивільне судочинство. Цивільний процесуальний кодекс України.
73. Кримінальне судочинство. Кримінально-процесуальний кодекс України.
74. Конституційне судочинство.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА
до вивчення дисципліни „Основи права”

ЗАКОНОДАВЧА БАЗА

1. Конституція України : Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // *Голос України* . – 1996 – 13 липня .
2. Декларація про державний суверенітет України : Прийнятий Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. – К.: Україна, 1991.
3. Акт проголошення незалежності України : Прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991 р. // *Відомості Верховної Ради (ВВР)УРСР*. – 1991- №38- ст. 502.
4. ЗУ “ Про громадянство України “ від 18 січня 2001 р. // *Урядовий кур’єр* – 2001 – 1 березня.
5. ЗУ “ Про правовий статус іноземців “ від 4 лютого 1994 р. // *Голос України* – 1994 – 30 березня .
6. ЗУ “ Про звернення громадян” від 2 жовтня 1996 р. // К : вид – 1999.
7. ЗУ “ Про вибори народних депутатів України “ від 18 жовтня 2001 р. // *юридичний вісник України* – 2001 – 30 листопада.
8. ЗУ “ Про статус народних депутатів України “ від 22 березня 2001 р. // *Урядовий кур’єр* – 2001 – 26 вересня.
9. ЗУ “ Про Президента України” від 5 липня 1991 // К: Парламентське вид-ва ,1999.
- 10.ЗУ “Про вибори Президента України” від 5 березня 1999р. // К: Парламентське вид ., 1999.
- 11.ЗУ “Про раду національної безпеки і оборони України” від 5 березня 1998 р. // К: Парламентське вид. , 1999.
- 12.ЗУ “Про місцеві державні адміністрації” від 9 квітня 1999 р. // К: Парламентське вид, 1999.
- 13.ЗУ “Про вищу Раду юстиції” від 15 грудня 1998 р. // К: Парламентське вид., 1999.
- 14.ЗУ “Про Автономну республіку Крим” від 17 березня 1995 р. // К: Парламентське вид., 1999.
- 15.ЗУ “Про Верховну Раду АРК” від 10 лютого 1998 р. // К: Парламентське вд., 1999.
- 16.ЗУ “ Про судоустрій України “ від 7 лютого 2002 // *ОБУ* – 2002 - №10 – ст. 441.
- 17.ЗУ "Про оплату праці" // *Баланс. Бібліотека бухгалтера*. - 2004.- № 7.- С.6-10.

- 18.ЗУ “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 р. // К: Парламентське вид., 1999.
- 19.ЗУ “Про власність” від 7 лютого 1991 р. // ВВРУ, 1991р., № 201.
- 20.ЗУ “Про підприємництво України” від 27 березня 1991 р. // ВВРУ, 1991 р., № 21.
- 21.ЗУ “Про арбітражний суд” від 4 червня 1991 р. // ВВРУ, 1991р., № 36.
- 22.ЗУ “Про колективні договори і угоди” від 1 липня 1993 р. // К: Парламентське вид., 1999.
- 23.ЗУ “Про відпуски” від 15 листопада 1996 р. // ВВРУ - 1997 – №2 – ст.4.
- 24.ЗУ “Про порядок розгляду колективних трудових спорів (конфліктів)” від 3 березня 1998 р. // К: Парламентське вид., 1999.
- 25.ЗУ “Про охорону праці” від 14 жовтня 1992 р. // ВВРУ-1992 - № 49-ст. 668.
- 26.ЗУ “Про пенсійне забезпечення ” від 5 листопада 1995 р. // К: Парламентське вид., 1999.
- 27.ЗУ “Про статус і соціальний захист громадян , які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” від 19 грудня 1991 р. // К: Парламентське вид., 1999.
- 28.ЗУ “Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні” від 21 березня 1991 р. // К: Парламентське вид., 1999.
- 29.ЗУ “Про статус ветеранів війни , гарантії їх соціального захисту” від 22 жовтня 1993 р. // К: Парламентське вид., 1999.
- 30.ЗУ “Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні” від 16 грудня 1993 р. // К: Парламентське вид. 1999.
- 31.ЗУ “Про державну допомогу сім’ям з дітьми ” від 22 березня 2001 р. // ОВУ – 2001 - №15 – ст.. 643.
- 32.ЗУ “Про охорону дитинства ” від 26 квітня 2001 р. // ОВУ – 2001 - №22 – ст..981.
- 33.ЗУ “Про попередження насильства в сім’ї ” від 15 листопада 2001 р. // ОВУ – 2001 - №51 – ст.. 2258.
- 34.ЗУ “Про охорону навколишнього природного середовища ” від 25 червня 1991 р. // ВВРУ – 1991 - №41 – ст.546.
- 35.ЗУ “Про охорону атмосферного повітря” від 21 червня 2001 р. // ОВУ – 2001 - №31 – ст..1383.
- 36.ЗУ “Про природно заповідний фонд України” від 16 червня 1992 р. // К: Парламентське вид., 1999.
- 37.ЗУ “Про тваринний світ України” від 13 грудня 2001 // ОВУ – 2002 - №2-ст. 47.
- 38.ЗУ “Про рослинний світ” від 9 квітня 1999 // К: Парламентське вид., 1999.
- 39.ЗУ “Про захист рослин” від 14 жовтня 1998 р. // К: Парламентське вид., 1999.
- 40.ЗУ “Про селянське фермерське господарство” від 20 грудня 1991 р. // ВВРУ, 1991р., № 52.
- 41.ЗУ “Про колективне сільськогосподарське підприємство” від 14 лютого 1992 р. // ВВРУ , 1992р., № 21.

- 42.ЗУ “Про Червону книгу України” від 7 лютого 2001 р. // ОВУ – 2001 - №10-ст.462.
- 43.ЗУ “Про державну службу” від 16 грудня 1993 р. // К: Парламентське вид., 1999.
- 44.ЗУ “Про систему оподаткування ” від 18 лютого 1997 р. // К: Парламентське вид., 1999.
- 45.ЗУ “Про внесення змін до Закону України „ Про статус суддів” від 21 червня 2001 р. // ВВР – 2001 - №33 – ст..180.
- 46.ЗУ “Про прокуратуру” від 5 листопада 1991 р. // ВВРУ – 1991 - №53-ст.793
- 47.ЗУ „Про внесення змін до Закону України „Про прокуратуру” Прийнятий 12 червня 2001 р. // ВВРУ – 2001 - №44 – ст..233..
- 48.ЗУ “Про міліцію” від 20 грудня 1990 // ВВР Української РСР – 1991 – № 4 – ст.21
- 49.ЗУ „Про внесення змін до Законів України „Про міліцію”, „ Про попереднє заключення” , „Про адміністративний нагляд за особами звільненими з місць позбавлення волі”: Прийнятий 21 червня 2001 р. // ОВУ.- 2001 - №25 – ст..1146
- 50.ЗУ “Про Конституційний суд України” від 16 жовтня 1996 р. // К: Парламентське вид., 1999.
- 51.ЗУ “Про державну податкову службу” від 24 грудня 1993 р. // ВВРУ – 1994 - №15 - ст.460.
- 52.ЗУ “Про службу безпеки України” від 25 березня 1992 р. // ВВРУ – 1992 - №26 – ст..365.
- 53.ЗУ “Про Уповноваженого ВРУ з прав людини ” від 23 грудня 1997 р. // К: Парламентське вид., 1999.
- 54.ЗУ “Про нотаріат” від 2 вересня 1993 р. // Голос України – 1993 – 5 жовтня.
- 55.ЗУ “Про адвокатуру” від 19 грудня 1992 р. // ВВРУ – 1993 - №9 – ст..62.
- 56.ЗУ “Про міжнародні договори України” від 22 грудня 1993 р. // ВВРУ – 1993 - №10 – ст..45.
- 57.Цивільний кодекс України: У 2-х ч.: Науково-практичний коментар / За ред. Я. М. Шевченко.- К.: Академічний дiм. Ч.1.- 2004.- 692с., Ч.2.- 2004.- 896с.
- 58.Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р.- К.: Атака, 2003.-416 с.
- 59.Господарський кодекс України: Коментар / За ред. Н. О. Саніахметової. - Харків: Одіссей, 2004.- 848с.
- 60.Кодекс адміністративного судочинства України // Голос України.- 2005.- № 158.- С. 10-21.
- 61.Кодекс законів про працю (КЗпП) : Закон УРСР від 10 грудня 1971 / із змінами і доповненнями // Кодекси України К: юрінком інтер, 2001.
- 62.Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 р. // ОВУ – 2002 - № 7 – ст.. 273.
- 63.Бюджетний кодекс України: Закон України від 21 червня 2001 р.// ВВРУ- 2001 - №37-38 – с.189.
64. ПКМУ №7 від 5 січня 1998 р. ”Положення про почесну грамоту” // ОВУ – 1998 – 14 січня.

65. ПКМУ №565 від 26 квітня 2002 р. “Положення про прийомну сім’ю” // ОВУ – 2002 - №18 – ст..926.
66. ПКМУ №564 від 26 квітня 2002 р. “Положення про дитячий будинок сімейного типу” // ОВУ – 2002 - №18 – ст..925.
67. ПВРУ “Про основні напрями зовнішньої політики України” // ВВРУ – 1993 - №37 –ст. 379.
68. Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовтня 2001 р. // ОВУ– 2001-№46-ст.2038.
69. Водний кодекс України : ЗУ від 6 червня 1995 р. // Кодекси України . К: юрінком інтер , 2000.
70. Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства союзу РСР ПВРУ №1545-ХІІ від 12 вересня 1991 р. // К: Парламентське вид., 1999.
71. Кодекс України про надра : ЗУ від 27 липня 1994 р. // ВВРУ – 1994 - №36 – ст..340.
72. Кодекс України про адміністративні правопорушення (КпАП) : Закон УРСР від 7 грудня 1984 р. / із змінами та доповненнями // Кодекси України . К: юрінком інтер , 2000.
73. Бюджетний кодекс України : ЗУ від 21 червня 2001 р. // К: Парламентське вид., 2001.
74. Кримінальний кодекс України . Закон України від 5 квітня 2001 р. // ОВУ – 2001-№21-ст. 920.
75. Цивільний процесуальний кодекс України : З УРСР від 18 липня 1963 р. / із змінами і доповненнями // Кодекси України К: юрінком інтер, 2000.
76. Господарський процесуальний кодекс України : ЗУ від 6 листопада 1991 р. // Кодекси України .К: юрінком інтер 2000.
77. Кримінально-процесуальний кодекс України : ЗУРСР від 28 грудня 1960 р. / із змінами і доповненнями // Кодекси України. К: Юрінком Інтер, 2000.
78. Загальна декларація прав людини . К: Право, 1995.
79. Конвенція о дипломатических отношениях 1969 г. // Юрид. ежегодник ООН 1972 г. – Нью-Йорк, 1978-с. 314-325.
80. Конвенція о консульских отношениях 1969 г. // Юрид. ежегодник ООН 1972 г. – Нью-Йорк , 1978 . с. 326-341.
81. Статут міжнародного суду ООН – К. , 1995.
82. Статут Ради Європи . – К., 1998.
83. Устав Организаций Объединенных Наций // Международное публичное право (в документах). – М., 1997.

ОСНОВНІ ПІДРУЧНИКИ ТА НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ.

84. Основи правознавства України: Навч. посіб. Видання четверте, доповнене та перероблене / Ківалов С.В., Музиченко П.П., Крестовська Н.М., Крижанівський А.Ф.- Харків:” Одіссей”, 2006.-368с.

85. Правознавство : Підручник / Авт.кол. Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодій А.М. та інші; За ред. В.В. Конейчикова. - К. : Юрінком Інтер, 2005.- 736 с.
86. Шпиталенко Г. А., Шпиталенко Р. Б. Основи правознавства: Навч. пос.: Рек. Мін. освіти і науки України.- К.: Каравела, 2003.- 384с.- (Вища освіта в Україні)

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА.

87. Карманов Є. В. Банківські договори. Договори в іноземній валюті: Навч. пос.: Рек. Мін. освіти і науки України.- Харків: Право, 2004.- 312с.
88. Основи конституційного права України: Підручник: Рек. Мін. освіти і науки України / За ред. В. В. Копейчикова.- Стереотип. вид.- К.: Юрінком Інтер, 2001.- 288с.
89. Кириллов С. Акции: организационно-правовое регулирование.- Харьков: Фактор, 2002.- 324с.- (Б-ка "Фактора").
90. Банківське право: Українське та європейське: Навч. посібник / П. Д. Біленчук, О. Г. Диннік, І. О. Лютий та ін.- К.: Атіка, 1999.- 400с.
91. Грузінова Л. П., Короткін В. Г. Трудове право України. У 4-х ч.: Навч. пос.: Доп. Мін. освіти і науки України.- К.: МАУП, 2003
92. Зюнькін А. Г. Фінансове право: Опорний конспект лекцій.- 3-тє вид., доп.- К.: МАУП, 2003.- 160с.
93. Нерсесянц В.С. Общая теория государства и права. М., 2001.
94. Бобир В.І. ; Демський С.Є. ; Колодій А.М. та інші . Правознавство : підручник . К.: Юрінком інтер, 2000.
95. Правознавство : підручник / за редакцією М. Настюка / Львів , 1999.
96. Основы государства и права: Учебное пособие / под редакцией С.А. Комарова М: Манускрипт, 1998.
97. Котюк В.О. Теорія права, - К.: Вентурі, - 1996.
98. Копейчиков, В.В. «Теорія держави і права», К.: Юрінком, 1998.
99. Основы правовых знаний. Учебное пособие / З.Л. Гаврилов; В.И. Гуреев ; И.Ф. Зайцев и др. – М. : Экономикс ,1999.
100. Основи конституційного права України: Підручник за редакцією В.В. Копейчикова – К: юрінком інтер, 2000.
101. Погорилко. В.Ф. Конституційне право України – К.: Наукова думка, 2000.
102. Опришко В.Ф., Л.Є.Горовий, М.І.Корнієнко Коментар до Конституції України,- К., 1996.
103. Административный процесс: учебник А.М. Бандурка, М.М Тищенко – К : Питера МД , 2001.
104. Васильев А.С.Административное право Украины, - Харьков., 2001.
105. Колпаков В.К «Адміністративне право України». К.: Юрінком Інтер.- 1999.
106. Данилькевич Н.И. «Административное право Украины», Днепропетровск, Арт – Пресс, 1999.
107. .Алисов Е.Л «Финансовое право Украины», Харьков: Єспада, 1999.
108. .Воронова Л.К Фінансове право, Харків, 1998.

109. Бекерская Д.А. Налоговое право и налоговое законодательство в Украине., Одесса, 2000.
110. Бризгалин А.В. Налоги и налоговое право., М., 1997.
111. Гражданское право Украины : учебник под редакцией В.М. Самойленко . Харьков : Основа 2000.
112. Гражданское права Украины: практическое пособие В.П. Емельянов. Днепропетровск : 1999.
113. Підпригора О.А., Д.В.Боброва Цивільне право – 1-2 т., К.: Вентурі, 1996.
114. Дзера О.В. «Зобов'язальне право», К.: Юрінком Інтер, 1998.
115. Харитонов Е.С., Саниахметова Н.А.. Гражданское право.,К., 2001.
116. Міжнародне право: Навчальний посібник А.С. Мацько / К.: МАУП 2002.
117. Цивільне право України: підручник (під редакцією О.А Підпритори) К. 2000.
118. Трудове право України: Підручник В.І. Прокопенко Харків ; Консул . 2000.
119. Карпенко Д.О. Трудове право України, К., 1999.
120. Аграрное, земельное и экологическое права Украины: учебное пособие под редакцией А.А. Погребного Харьков : 2001.
121. Янчук В.З. Аграрне право України, К.: Юрінком, 1996.
122. Нове у кримінально-процесуальному законодавстві України: Навчальний посібник / за редакцією Ю.М. Грошевого Харків , “Право” 2002.
123. Гражданский процесс. Курс лекций В.И. Тертышников. Харьков: ф Консум, 2001.
124. Арбітражний процес: Навчальний посібник Д.М. Притика ; М.І. Тітов , 2000.
125. Штефан М.Й. Цивільний процес, К.: Ін Юре, 1997.
126. Комиссарова К.И., Семенова В.М. Гражданский процесс, М., 1998.
127. Право социального обеспечения в Украине : Учебник И.М. Сирота . Харьков. Одиссей . 2002.
128. Матишевський П. С., Андрушка П. А. – «Кримінальне право України», К.: Юрінком Інтер, 1998.
129. Кримінальне право України: Підручник / під редакцією В.В. Сташиса . К. : 2001.
130. Медведчук В. . Держава в умовах перехідного суспільства // Право України – 1998.- №3.
131. Ніколаєв В.. Про інститут юридичної особи // Право України - 1997.- №3.
132. Сіленіна К.. Користь та шкода генерального доручення // Право України- 2001 - №3.
133. Лосиця І.. Колективний договір в нових умовах господарювання // Право України – 1997 - №5.
134. Гернадчук .В. Класифікація колективних трудових спорів // Підприємництво, господарство і право – 2001 - №12
135. Ярьсько. А. Розгляд колективних трудових спорів (конфліктів) // Право України - 1989 - №8
136. Сташків Б.. Місце права соціального забезпечення в системі права України // Право України - 2001 - №11.

137. Кокіна. В Шлюбний контракт доважок до кохання // Право України. – 1998 – 10 листопада .
138. Фролов М. Екологічні права громадян // Юрист консультує – 2000 - №1
139. Коліушко І. Адміністративна реформа в Україні // Право України - 1998 - №2.
140. Пахомов І.М. “Чи потрібна поспішність у реформуванні адміністративного права?” // Право України - 1999р., - №2.
141. Козьяков Ю.. Нотаріат у дзеркалі проблем // Право України - 1998 .- №6.
142. Вернидубов . І. Функції прокуратури на перехідній період // Право України – 1998 - №2.
143. Азаров Ю.. Що заважає адвокатурі працювати злагоджено ? // Право України – 1998 - №3.
144. Потоцкий Н. Перевод на другую работу как одна из правовых форм изменения трудового договора // Персонал.-2002.- № 5.- С. 47-51.
145. Полешко А. Становлення в Україні корпоративного права // Право України.- 2003.- № 11.- С. 162-171.
146. Різник В. Істотні умови договору лізингу: законодавство, доктрина та право застосовна практика // Вісник НБУ (2 прим.).- 2003.- № 12.- С. 42-45.
147. Степанов О. Проблеми питання визнання недійсними правочинів боржника у процедурі неспроможності (банкрутства) // Право України.- 2004.- № 12.- С. 44-47.
148. Васильєва В. Поняття та особливості посередницьких договорів // Право України.- 2004.- № 12.- С. 42-44.
149. Пунда О. Здійснення особистого немайнового права на проведення операції штучного переривання вагітності в Україні // Підприємництво, господарство і право.- 2004.- № 12.- С. 11-14.
150. Панова Л. До питання про умови укладання шлюбу // Підприємництво, господарство і право.- 2004.- № 12.- С. 32-34.
151. Хачатрян В. Колізійні питання шлюбно-сімейних відносин у міжнародному приватному праві // Підприємництво, господарство і право.- 2004.- № 12.- С. 39-43.
152. Сільченко С. Строковий трудовий договір: сучасний стан і перспективи розвитку правового регулювання // Підприємництво, господарство і право.- 2004.- № 12.- С. 51-54.
153. Дей М. Роль права у стимулюванні мотивації праці в перехідній ринковій економіці // Підприємництво, господарство і право.- 2004.- № 12.- С. 55-60.
154. Білявська О. Санкції в трудовому праві та їх особливості // Підприємництво, господарство і право.- 2004.- № 12.- С. 61-64.
155. Мілаш В. Підприємницький (комерційний) договір у системі господарських договорів // Підприємництво, господарство і право.- 2004.- № 12.- С. 73-76.
156. Яворський Я. Правове регулювання недобросовісної конкуренції: світовий досвід та Україні // Право України.- 2005.- № 10.- С. 39-41.
157. Клименко А. Форма фінансового контролю: поняття і зміст // Право України.- 2005.- № 10.- С. 44-46.

158. Васьковська В. Механізм забезпечення права людини на безпеку // Право України.- 2005.- № 9.- С. 25-28.
159. Миронова Г. Етичні засади права людини на життя // Право України.- 2005.- № 9.- С. 19-22.
160. Степашко В. Реалізація екологічних прав громадян в Україні // Право України.- 2005.- № 9.- С. 28-33.
161. Асєєва Н. Правовий механізм захисту інтересів сторін у процедурі банкрутства // Право України.- 2005.- № 9.- С. 37-40.
162. Піщенко Г., Мінченко С. Кримінологічна характеристика наркоманії в Україні // Право України.- 2005.- № 9.- С. 63-66.
163. Терлецький Д. Джерела конституційного та міжнародного права: співвідношення та взаємодія // Право України.- 2005.- № 9.- С. 131-134.
164. Рудик В. Про проблемні питання нормативного гарантування права на соціальний захист // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 9.- С. 37-39.
165. Подковенко Т. Система законодавства України: стан та шляхи вдосконалення // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 9.- С. 40-44.
166. Чернобай А. М. Становлення та розвиток законодавства України про захист персональних даних працівника // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 8.- С. 40-43.- Бібліогр.: с.43.
167. Добровольская В. Правовое обеспечение государственного регулирования предпринимательской деятельности // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 8.- С. 54-57.- Библиогр.: с. 57.
168. Кравець І. Промислово-фінансові групи: правовий аналіз українського та зарубіжного досвіду // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 8.- С. 62-65.- Бібліогр.: с. 65.
169. Мумладзе И. Понятие государственного контроля за предпринимательской деятельностью // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 8.- С. 93-96.- Библиогр.: с. 96.
170. Костюченко О. Договір довічного утримання // Соціальний захист.- 2005.- № 6.- С. 41-43.
171. Сынкова Е. М. Правовое регулирование финансовых рынков Украины и ЕС // Банкирь.- 2005.- № 2.- С. 32-33.
172. Таненок А. Обязательства в хозяйственном праве (договорные обязательства и их место в регулировании рыночной экономики) // Персонал.- 2005.- № 6.- С. 74-79.
173. Лаптії І. Оплата праці і заробітна плата: щодо питання термінології // Право України.- 2005.- № 7.- С. 81-84.
174. Кондратенко Ю. Право Європейського Союзу - особлива модель регулювання міждержавних відносин // Право України.- 2005.- № 7.- С. 130-134.
175. Темченко В. Громадянські права та свободи в системі прав людини і громадянина // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 7.- С. 34-38.
176. Ізотова Л. Правова протидія тютюнопалінню: міжнародний досвід і Україна // Право України.- 2005.- № 6.- С. 87-89.

177. Хавронюк М. Кримінальна відповідальність за хабарництво: європейський досвід // Право України.- 2005.- № 6.- С. 117-120.
178. Подковенко Т. Конституційне законодавство Української Держави Гетьманату П. Скоропадського // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 6.- С. 8-12.
179. Грабовська Г. Правове забезпечення та розвиток освіти в період діяльності Центральної Ради // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 6.- С. 13-17.
180. Гончаренко О. Організаційно-правові гарантії економічних прав людини і громадянина в Україні // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 6.- С. 21-24.
181. Рудик В. Щодо питання про конституційні гарантії права людини на соціальний захист // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 6.- С. 25-28.
182. Турлуковський Я. Спадковий договір в українському цивільному праві: теорія та практика // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 6.- С. 34-41.
183. Майданик Н. Договір лотереї (поняття і правова природа) // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 6.- С. 45-48.
184. Новикова В. Безвозмездная природа договора дарення // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 6.- С. 49-52.
185. Лизогуб Я. Проблеми кримінальної відповідальності за неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140 КК України) // Право України.- 2005.- № 4.- С. 85-88.
186. Голосніченко І. Правосвідомість і правова культура у розбудові Української держави // Право України.- 2005.- № 4.- С. 24-28.
187. Гладышенко Н. Правовые и организационные аспекты деятельности субъекта предпринимательской деятельности по защите коммерческой тайны // Персонал.- 2005.- № 3.- С. 51-55.
188. Квасницкая О. Процедура государственной регистрации субъектов предпринимательства // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 4.- С. 64-67.
189. Чуйкова В. Правова характеристика спадкового договору // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 4.- С. 3-7.
190. Гончаренко О. Конституційно-правові гарантії економічних прав людини і громадянина в Україні // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 4.- С. 88-91.
191. Павлова Л. Спадкування за новим Цивільним кодексом // Урядовий кур'єр.- 2005.- № 87.- С. 10.
192. Савельєв В. Концепція правової держави В.В.Копейчикова // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 5.- С. 14-15.
14. Прасов О. Деякі аспекти безпосередньої реалізації права на медичну допомогу // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 5.- С. 34-37.
193. Ткалич М. Поняття та юридична характеристика договору ренти за цивільним правом України // Підприємництво, господарство і право.- 2005.-

№ 5.- С. 38-40.

194. Пелих Н. Конституційний суд - гарант конституційного ладу в Україні // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 3.- С. 37-39.
195. Юсупов В. Зовнішньоекономічна політика держави: правові питання визначеності та функціонування // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 3.- С. 25-28.
196. Сынкова Е. М. Банковское право ЕС и Украины: пути интеграции // Банкирь.- 2005.- № 1.- С. 28-29.
197. Малий В. Правові і організаційні засади застосування іпотеки землі в Україні // Право України.- 2005.- № 3.- С. 39-43.
198. Шкіра Я. Юридична сила правочину, укладеного в електронній формі // Право України.- 2005.- № 3.- С. 59-63.
199. Дегтярьов О. Паспортна система як спосіб забезпечення права громадян на вільний вибір місця проживання // Право України.- 2005.- № 2.- С. 20-23.
200. Соколенко Ю. Поняття культурних прав і свобод людини та громадянина // Право України.- 2005.- № 2.- С. 27-32.
201. Мілаш В. Принцип свободи підприємницького комерційного договору // Право України.- 2005.- № 2.- С. 36-40.
202. Семенова К. Правове регулювання перестрахування: деякі аспекти // Право України.- 2005.- № 2.- С. 40-43.
203. Штефан О. Авторські права та сучасні комп'ютерні технології // Право України.- 2005.- № 2.- С. 99-102.
204. Кравчук К. З досвіду державотворення України періоду Директорії // Право України.- 2005.- № 2.- С. 114-117.
205. Тулай О. Фінансові відносини в охороні репродуктивного здоров'я України у контексті нормативно-правового регулювання підприємництва // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 2.- С. 20-23.
206. Мироненко В. Захист інтересів дітей у разі розірвання батьками шлюбу // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 2.- С. 99-102.
207. Воскобійник М. Деякі питання права комунальної власності на землю // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 2.- С. 108-111.
208. Щербина В. С. Примусові заходи в трудовому праві, що не пов'язані з юридичною відповідальністю // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 2.- С. 114-117
209. Шкіра Я. Юридична сила правочину, укладеного в електронній формі // Право України.- 2005.- № 3.- С. 59-63.
210. Пелих Н. Конституційний суд - гарант конституційного ладу в Україні // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 3.- С. 37-39.
211. Голосніченко І. Правосвідомість і правова культура у розбудові Української держави // Право України.- 2005.- № 4.- С. 24-28.
212. Чуйкова В. Правова характеристика спадкового договору // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 4.- С. 3-7.
213. Гончаренко О. Конституційно-правові гарантії економічних прав людини і громадянина в Україні // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 4.- С. 88-91.

214. Грічук О. Проблеми фактичних шлюбних відносин у Сімейному кодексі України // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 12.- С. 48-49.
215. Бабіч І. Проблема визначення поняття "предмет договору" у цивільному праві та цивільному законодавстві України // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 12.- С. 29-32.
216. Нелін О. Нове у спадковому праві України // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 12.- С. 22-24.
217. Константінова Н. Заходи захисту трудових прав працівників і роботодавців // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 12.- С. 62-64.
218. Заяць Н. Права людини на освіту: крізь призму міжнародного права // Право України.- 2006.- № 1.- С. 72-75.

Укладач

Поставнича Марина Вікторівна

Навчальне видання

ОСНОВИ ПРАВА

ПРАКТИКУМ

для студентів спеціальності

6.091711 «Технологія харчування»,

6.091702 «Технологія хліба, кондитерських, макаронних виробів та харчоконцентратів»,

6.091706 «Технологія зберігання, консервування та переробки плодів та овочів»,

6.091707 «Технологія зберігання, консервування та переробки м'яса», 6.091709 «Технологія зберігання, консервування та переробки молока».